

This text was downloaded from <http://georgianmanuscripts.uk/>, where you can also find other texts of the Wardrops' Collection Online (WCO). It is published within the framework of the joint research programme of the University of Oxford and SRNSFG in Georgian Studies, under a [CC BY-NC-SA 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/3.0/) licence.

CATALOGUE OF THE WARDROP COLLECTION ONLINE — MS. Wardr. f. 2 Geography or Brief Description of the Environment მოკლედ გამოჩინება გარემოს ქვეყნისა mokled gamoč'ineba garemos k'veqnisa

Table of contents

1.

[Page 1]

1.1. შოკლედ გამოჩინება გარემოს ქვეყნისა. და განყოფილება ყნისა ნაწილებისა. მისთვის რწნიცა საჯელ მწიფო. რწსამე ნაწილსა შწარ იან. და ყნსავე სახელმწიფოსა. სამმღვრისა დიდება ვინ ვის შორის უფროს არს ძალითა. სიმდიდრითა. მურდახილითა. ანუ სხვითა რითამე:

საუკუნემ და ყდ შემძლებელმან ღწნ პირველად სიბრძნითა თვისითა მიუწდომელითა დაგუბადა ჩვენ არა არსისაგან ყნ ხილული და არა ხი

[Page 2]

ხილული. და მას შინა მიწა და ზღუა შეაერთა. ერთსა სიმრგულისა შინა ბურთისა მსგავს სახედველ. და დადვა მძმეთა უმძიმესი კენტინარი რწვით შუა გულსა შინა მასზედა ყოველი მიწა და ზღუა დგას. ცაცა ვწ კარავი განვრცელებითა და სიგაონითა. განუზომელითა შემოარტყა მას ქვეყნისა სიმრგულესა განავრცელა. და ის მზითა მთვარიითა ბურჯებითა. და ურიცხველითა ვარსკ

ულავითა სახმარად ყოვლისა სული
სათვის ქმნასა ზედა მყოფათვის ზო

[Page 3]

ზოგადი მშვენიერისა ამის საკვირვე
ლისა და დიდისა ქმნულისათვის შეს
ამკობლად. და რჳხს და იქმნება.
მიწა კაცად კაცთათვის. და ყოვლისა
ცხოველისათვის საცხოვრებლად
სახმარ. და თვისითა ნაყოფთა ყმა
ამათ ზრდის. და იპყრობს. ამისთვის
გარდამოკიდებულ არს. ყოველთა ზნ
წყალთა:

წყალიცა რღიცა არს ზღუა (გან
ყოფილნი სიღრმეთა ზედა აღმ
უზომელითა) ესრეთ განუყო და შე
ამრგულა ვნით განყოფილებ ითა

[Page 4]

ითა ის ქვეყნისა სიმრგულე ნაწი
ლად ოთხად შეამრგულა და განყო
მაზედანცა ოსთროლოდიას დასდ
გმენ. ხუთს სიმრგულეს ანუ გან
მასწორებელს. რჳლი არს ავვინ
ქციანი ანუ დღეთა მასწორებელი
და ეგრეთ არს თქმული ვინათგან მზე
მოვა ორგზის ამა სიმრგულესთან.
მაშინ ყოვლის ქვეყნის მყოფთ კა
ცთ სწორს დრეს უყოფს. რღი
იქნება თვესა მართსა. ანუ სევდენსშ
ერსა:

ამა სიმრგულესა ეწოდება უმეტ ეს

[Page 5]

ესად ეკვათორ. რღ არს განმასწორებ
ელი, ამისთვის რჳულ სიმრგულეს
ქმნისასა ორ ნაწილად გაჰყოფს.
ერთსა ჩრდილოეთისაკენ. მეორეს-
აცა სამჯრეთისაკენ. ამავე ნაწილებ-
ის ორისავ ბოლოზედ არს ორი პო-

ლუსა. რწ არს თარგმანებით ღერძი
ქწნისა. შორის მათსა სრულიად სი-
მრგულე ქწნისა იპყრობების: --
მეორეცა სიმრგულესა უწოდებთ
კიბორჩხალსა ესე არს ოდეს მზე ჩრ-
დილოვეთის ნაწილისაკენ ამა სიმრგ-
ულესა მიუწევა ჩრდილოეთის მკ არე

[Page 6]

არეს იქნება უგრძესი დღე. უმოკლ-
ესი სამკრეთისაკენ. მსახლობელთ
რწი იქნება. თვესა ივნისსა იწ
და იმას უწოდებთ ჩვენ მოქცევასა
მზისასა ზაფხულითგან ზამთრისაკ-
ენ. და ამა სიმრგულესა აქუს განშ-
ორება თვისი განმამორებელზედ
ვწ ღრადუსი. . ლწ და ნახევარი
მინუტი.

მესამესა სიმრგულესა ეწოდება.
სიმრგულე თხის რქისა. ამისთვის
რწმა ნიშანსა ზოდის. თხის რქა
შეეხება. და მზე ოდეს მოვა ამა სი

მრ

[Page 7]

მრგულესთან დევნწმერსა: იწ. მაშ-
ინ ჩვენ მყოფთ ჩრდილოვეთისას
უმოკლეს. და მყოფთ სამხრეთისასა
უგრძესი დღე ექნება. და უწოდე-
ბთ ამას მოქცევასა მზისასა ზამთრიდ-
ამ ზაფხულისაკენ. და აქუს ეგრეთი გა-
წმორება განმასწორებელზედ. ვითარ-
ცა და პირველსა: - - - - -

მეოთხესა სიმრგულესა ეწოდება
სიმრგულე არვთივუს. აწუ ღწი
ქვემე და თვისისა. თვით მოვალს ესე
სიმრგულე:

მეხუთე ანთრავთივუს. ამისთვის

ჰ

[Page 8]

ამისთვის რწმუნებულთ და მსწავლელთ
ქმნის აღმწერლებთან განყვეს სულ
სიმრგულე ქმნისა ხუთ ნაწილად. დი
დად მრგულად. ამათს მესამედს უწო
დებენ ზონას] . რლ არს თარგმანებით
სარტყელი.]. ამისთვის რწმუნავს სარტ
ყლისათა გარშემო სულ ქმნისა სიმრ
გულესა შემოარულობას და იმათგანსა
პირველსა სარტყელსა ვიტყვით ქვეშე სი
მრგულესა არქტიკონისასა. მეორე ქვ
ემე სიმრგულესა. ეკვათორისასა რლ არს
გამასწორებელი. რლსაცა ცხელ სიმრ
გულე აქვიან. მესამე ქვეშე სიმრგულე

სა

[Page 9]

ანთარაქტიკონისასა. მეოთხე ქვეშე სი
მრგულესა კიბორჩხლისასა. მეხუთე ქვე
შე სიმრგულესა თხის რქისასა. და მათ
ორსა ესრეთ უწოდენ მოხუცებულთ
აღმწერლებისაგან. რწიცივითა და სიცხ
ით შეზავებული არისო. და უმჯობეს
ცა არსო. უმეტესად სხვებისა საცხ
ოვრებელად კაცთათვის ყოფად: --
საშუალიცარლი არს განმასწორებ
ელი ეწოდება. შემწველი დიდის სი
ცხის გულისათვის. და სხვას ქმნებში.
ფრიადის სიცივის გულისათვის საცხო
ვრებელად კაცთათვის. არა მყუდროდ

უც

[Page 10]

უცნიათ ად ყრს დღისათვის გამოცდ
ილებას და მუსაიბბას ვხედავთ. რქვ
ემე ყრთა იმათ ხუთთა სიმრგულეთა
ანუ სარტყელთა მრავალ რიგნი ხალხნი
სახლობენ: - - -

და რქვეშე განმასწორებელთა იმყოფ
ებიან. აბამნი. ეთიოპელნი არაბნი. ინ
დნი მრავალ რიგნი. ივანნი. ბრაზილ

იანნი. პერუვანნი. და მოსახლენი კუნ
ძულისა მოლუკვისანი. და სუმატრნი.
ახალი შპანია და სხვანიცა მრავალნი:
ქვეშე სიმრგულესა ცივისასა სახლობენ
მრავალნი. ციმბირისანი. სამიადნი

ლი
[Page 11]

ლოპნი პორველნი. ისლიანდნი ღრინ
რაწნი დასხვანიცა:

დადგინებაცა ქმნისა თუ ვისმე გულს
მოდგინებით. უნდეს შეგნებად ხამს მას
კაცსა ცოდნა ღრადუსტა გინა დარაჯ
ისა. ანუ ხარისხი სიგრძეცა და სიგან
ეთა:

განა ვანგარიშებით პულუს
ით რლ არს ღერძი ქვეყნის განმასწ
ორებელითგან. ჩრდილოვეთით ანუ
სამცრეთით ყრმა ვიდრე ეოცდა
ათამდის:

სიგრძესა ვანგარიშებით. მერიდიანი

თვან
[Page 12]

თვან რლ არს შუადღე. მთით გამო რლი.
ცა არს კუნძულსა თენარიფისასა. ვი
დრე აღმოსავლეთამდის. და უმეტეს და
სავლეთით. სამას სამოცამდის მსგავს
სახითა ამითა: .

ქალაქი მისირდანი მდგომარე არს: ნბ
და ნახევარს ღრადუსზედ. ესე არს განშ-
ორება მაღლის ღერძისა სიგრძედეცა ვწ
ღრადუსით არს განშორებულ:

და ესეთითა გარიგებითა ყნი ქალაქნი
და სოფლები რლნიცა ერთსა სიგრძესა
ზწ მწოლარე არიან. აქუს დღე და საათე-
ბიცა ურთიერთას შორის სწორებით შემ-

ოწმ

[Page 13]

ოწმებითა. და რომელნიცა განყოფილ არს ღრადუსებს ქვეშ სიგძეზედ. თუმცა ერთათ წვანან საათებში მათაც განყოფილება აქუსთ. ოდეს მისირდანს არს შუადღე. მაშინ ბანდ არს. ინდოვეთს შინა შვიდი საათი შუადღეს უკან. და ესრეთ ყოველს განშორებულს თხუთმეტს ღრადუსზედ განყოფს საათს: მასვე ჟამსა ქალაქსა ლიმეს. ამერიკას შინა არს ექუსი საათი შუადღეს უკან ამისთვის რომ. ჟღრადუსით სიგძეზედ არს მისირდანზედ მოშორვებული. ეგრეთვე მათ აქუსთ სწორებით მალ-

ალი

[Page 14]

ალი ღერძი და ეგრეთვე ისივ სწორედ აქუს თავისთვის. სიგრძე დღისა და ღამისა და განყოფება საათი დღისიცა და ღამისა. მოსამატებელი და მოსაკლებელი რაოდენითამე რომელ ქალაქი ანუ მხარე განმასწორებელზედ განშორებით არს. ამისთვის რაოდენ შორს. რლიმე ადგილი განმასწორებელზედ განშორებულ არს. ესეოდენ სიგრძე დღისა და ღამისა მათ მოემატება და მოაკლდება. და ამას მოგახსენებ მსგავსებად.

მსახლობელთ ქვეშე განმასწორებელთა სა აქუსთ სდ წელიწადი დღე და ღამე

სწ

[Page 15]

სწორებით შეურევნელად. და რლნიცა განმასწორებელზედ შორებით სახლობენ. ლ ღრადუსით. მათ უგრძესი დღე. იდ საათი. და რლნიცა :ნ: ღრადუსზედ მათ უდიდეს დღე ივ საათი. და ე ღრადუსზედ მოსახლეს ად დღეს მზე ორიზონთიდან არ შემოიწევს ეგოდ-

ენივე ზამთრივ აგრევე ოდენ დღეს
ქვეშე ორიგზონთიდამ არ შემოიწევს ეგ-
ეოდენვე ზამთრივ აგრევე ოდენ დღეს
ქვეშე ორიგზონთიდამ არ გამოიწევს.
და ესრეთ ქვეშე ღრადუსთა იანგარიშე
ვიდრე თვით ღეძამდის არვთიჩესკამ

დის
[Page 16]

დის. სადაცა არს ერთი დღე და ერთი ღამე
ერთი წელიწადი. და თვითეული ამატგანი
ნახევარი წელიწადი იქნება.

კიდევ ის სულ ქმნის სიმრგულე განიყ-
ოფება ორ ნაწილად. ერთსა უწოდებთ
მოხუცებულათ. მას შსამნი ნაწილნი
უმეტეს არიან. რემეთუ. ევროპია.
აზია და აფრიკა.

მეორეცა რომელსაცა არაიდმსან პოვნ-
ილებათათვის ახლად. ანუ ახალსა ქმანასა
ვიტყვით. აქუს თვისთვის მეოთხედი ნაწ
ილი რომელსაცა უწოდებთ ამერიკად.

ამის მიერ მიერ მოვინდომე აღწერად მათ.

ით
[Page 17]

ოთხთა ნაწილტათვის ქვეყანისათა. ევრო-
პა. აზია. აფრიკა. და ამერიკა:

და ამათგან ნაწილებისათა. რლთამე ქმანა
მჯარე და ქალაქები თვისთვის თვითეულსა უკ-
ყრიათ:

1.2. პირველი ნაწილი რომელსაცა ეწოდება ევროპად:

ევროპას რრლნიმე იტყვიან აქუს თვისი
სახელი ასულისაგან მეფისა აღენორისაგან
რისისველისაგან. რლიცა ზევსმა ანუ ქარ-
მა წარიტაცა კუნძულსა კრიტისასა. ად

ესე

[Page 18]

ესე არს სიცრუვე ელენთა. და იციან მრავალთა. რწახელი ესე სადედან გამოვიდა არა არს ესე უწყებულ. სამძლუარიცა ნაწილისა ამის არს ესე დასავლეთით. და მოაწვა ზღვა დიდი ლუვიანე. სამჭრეთითგან ზღვა თეთრი გინა შუა ქჷნისა. აღმოსავლეთითგან ზღვა შავი. და გარდამომდინარე იმისგან სტამბოლისა თეთრი ზღვა. და აზოვითგან დუნის წყლამდი სწორის გზით თვით ცნოვის ზღვამდის. და ესრეთ სამძლუარი ევროპიისა ესეთითა განყოფილებითა აღგვიწერია:

და თუმცა ნაწილი ესე ჩანს სხვათა

ნაწ

[Page 19]

ნაწილთა შორის უმცირეს ყოფად. და წარლუნდამ ნოე მართლისა უმცირესა ძესა იაფეთს. რწლნიმე იტყვიან. მე მკვიდრობა მას მოეცაო. და რწხს წელთა ძველთაგან სახელოვანისა. და მკედართ ხალხის გულისათვის. ნაწილსა ამას შინა. მყოფთ ყოველთა ზნაწილებთა უპირველესობა მიენიჭა. და პირველ სიმრთელისათვის და აღმომცენარესა აურისათვის. მრავალ გამომღებელთა ნაყოფათვის. მიწისათა და სიმდიდრისა პურისათვის დაყოვლისა საზრდოსა კაცთათვის. და პირუტყუთათვის შემკული არს. ყდენითა პა-

ტი

[Page 20]

ტიოსნითა მდინართა ტბებითა და საკვირველითა წყაროებითა. არათუ სასმელად. აწ საკურნებელადცა. მრავალ რიგ სალმობათა კაცთათვის: და თუმცა არა აქუს მხედარსა შნ თვისსა ძვირფასი თვალი. და ფდი კეთილ სურნელი. აწ არს სავსე მადანითა ყოვლის რიგითა. ოქროთა

ვერცხლითა სპილენძითა რკინითა. და სხვი-
თაცა ყოვლითავე და მრავალ რიგის
პატიოსნის ღვნიერებითა და ნაყოფთა ხე-
თასა:

არა აქუს მავნებელი გველი ვეშაპი. და
ნადირნი საკვირველნი ვითარცა მჭარესა

ღვ
[Page 21]

ღვინსვისასა. აწ უპყრიატ. თვისთვის ყო-
ველივე პირუტყვი. და ცხენნი ურჩეულ-
ესი უმეტეს სხვათა ნაწილებთასა.
და უმეტეს შემკულ არს ნაწილი ესე.
მშვენიერითა და მრავალ კაცთა ქალაქ-
ებითა რომელიცა ნაწილსა ამას შწ
ესრეთ მრავალ უხუზით. რომ არც
ერთს ნაწილსა შწ არა არს და ესეოდენ-
ნი ჰყავს მეომარნი ურიცხველნი. რომ
ზოგჯერ ეს ომცირესი ნაწილი უფლ-
ებდა ყოველთა ზწსხვათა ნაწილებთა
ვწ. ჟამსა ერთობისასა მეფობასა ელენთ-
ასა და რომალეთასა. და ვწ დედოფალმან გა-

ნავ
[Page 22]

ნავრცო პყრობილება თვისი სკიპტრა ყოვ-
ელსა ყანასა ზწ ვწ დღეინდელად დღედ-
მდე უფლებასა მპყრობელი დიდი ბატნი
ხელმწიფენი რუსეთისანი. დიდთა ნაწილ-
თა ზწ ასიისათა:

აგრევე დახვანთქარსაცა უპყრეს მის
ქვეყნებისაგან მწრები:

მეფესა ღიმპანისასა აქუს საყმად თვი-
სად მრავალნი მჭარენი ასიას შწ და ამერ-
იკას. აგრევე ხალხი ფურთულაღიისანი
გალილისანი მრავალი ქყანა და მწრები
კუნძულნი და ერნი. ასიას შწ აფრიკას.
და ამერიკას ქვეშე პყრობილებასა თვისსა

აქუს

[Page 23]

აქუს:

და ესრეთ მითქუამს ევროპიისათვის.
აწცა განვყოფთ მას ნაწილებსა. რო-
მელნიცა მხრებში საბატონოები და ხალ-
ხნი. სხვადასხვასრიგით. აღწერილობ-
ით დიდებულებათათვის სივრცედ სამძღვა-
რთათვის. და სიმდიდრეთა მჭარეთა მისთ-
ვის და როგორითამე გარიგებითა ყოველი
ვე მჭარე რიგდებ. და როგორიმე ძალი მჭ-
ედრობატა აქუსთ და სხვა რამე: დავიწყებთ
პირველ საბატონოდამ ღიმპანიისათა:

1.3. სტატუსი და იმპერია

ნიისათა:

ესე მჭარე ანუ. სამეფო ღიმპანისა. არს

და

[Page 24]

დაცემული ყრს ევროპის ადგილებზე წო-
დებულ არს სახელად ამით. რომლისამე ხალ-
ხისაგან მოსრულსა ასიისაგან:] ძვე-
ლის საბატონოდამ ეწოდებოდა პანიადა)
და იქილამ აიყარნენ და მოკიდნენ ადგილსა
ამას და უწოდეს სახელი ესე ღიმპანიადა

მხარესა, ამას სამძღვარი თვისი აქუს სამის
მჭრითგან შავი ზღუა გარემო შემორტყ
მული მეოთხიდგან ფრანცუცის მხრით-
გან მთა პირინეიცისა. აქუს სიგრძე ვა
მე ვერსი შვიდასი. და განი ვერსი ხუთასი
ანუ ექუსასი:

არს მჭარე ესე ჰაერით შეზავებული და თუ-

მცა

[Page 25]

მცა ოდეს ზაფხულში დიდი სიციხე და გუ-
ალვა იქნება. რწრს მჭარე კაცთათვის

მრთელ და გამოაქუს მუნ საზრდო კაც-
თათვის. სიმდიდრე მრავლობით. ზე-
თისხილი. შაქარი. ლეღვი. ქიმიშ. ლი-
მონი. ნარინჯი. ბროწეული. და ღვინო
მრავალ რიგი. პატიოსანი. აგრევე მას-
თან აღმოაქუს. მრავალ რიგი ბალახი
და ძირი სააქიმო.

უფლება აქუსთ ერთათავი თვის თვის მეფე
და რ'ის საქმესა თვისსა დიდსა შეუმო-
წმებელად თვისთა თორმეტთა ვეზირთა-
სა გარიგებას ვერ შემძლებელ არს:

და

[Page 26]

და ამათ ვეზირებთა ეწოდებათ. რადა. რწ-
არს თარგმანებით ფიქრი. მაღალი სული-
ერნიცა გამგენი დადგინებულ არს მათ შო-
რის კრებითა არხიეპისკოპოზებთასა. და ის-
ინი არიან ათნი. და ეპისკოპოსნი ორმო-
ცდა ათნი: .

უწინარეს წელთასა. საბატონო ესე იყო
განყოფილი მრავალ რიგ სამეფოდ აწცა:
უწინარეს ასთა წელთასა სდ ერთსა
პყრობილებასა ქვეშე. გარნა პორთულალ-
თასა მოყუანილ არს. რწიცა შემწეობა-
თაგან ფრანცუზთასა. ყრმობათაგან ღი-
შპანისათა განდგენ:

გა

[Page 27]

გამოჩენილი სამეფო არს მჯარესა ამას კა-
სთილია ახალი და ძველი. და ეს ორი
ემკუარს. დიდითა და სახელოვანითა.
ქალაქებითა. ვა ვალდოლიც ბურლ-
ოვ ხალამანკა. და უმეტეს ყრთა თა ლე-
დო და მას შა უწინარეს იმყოფებოდა
მეფენი ღიშპანიისანი:

ამა ქალაქიდანე. იბ. მილზედ ქალაქი
არს ტახტისა. მარდითი. სადაცა დღეს
მეფე ღიშპანიისა იმყოფება. და ამ ქალ-

აქიდამე. ე მილზედ. არს სახელი ვანი მო-
ნასტერი. წონსა ლავრენტისა. მსგავსი
ამის მონასტრისა. ქვეყანასა ზნმცირე

არს

[Page 28]

არს სიმშვენიერთა სიდიდითა სიბრძნით
აგებულებითა და სიმდიდრითა:

ამა მეფესა ჰყავს მოყმედ მემკვიდრო-
ბათა ნათესავთა მისთასა იათალიან
შსსამეფო ნეაპოლიტანსკისა. სიცილ-
იისა. და სათავადო. მედიოლანისა:

ვინედერლიანდმიცა პატოსანნი რომელნი
მე მჯარეში. ამას გარდა ამერიკაშიდცა
დიდროვანნი მჯარეები და ქვეყნები და მიწა
ეგრეთვე ინდოვეთსაცა 5 ქვეშე მორჩ-
ილებასა თვისსა ჰყავს და ეგეთი აქუს
შემოსავალი ხაზინისა თვისისა. რგან-
იგებენ. შემოუვა მეფესა წელიწადში.

ოცდა

[Page 29]

ოცდა ათი მილიონი. იემფივოვისა. რლ-
არს ასლანი. გინა სამი აზაზი. აღ რლი-
მე ადგილი მისი და მიწა. დიდ არს. ერთ-
მანერთზედ მიმორიდებით. და ყოველთვის
დამჭირნე არს. შიშისათვის წინა მსაჯუ-
ლთა მისთაგან. დიდის ჯარის შენახვას.
ამისთვის ის ჯარი მრავალ რიცხუს ხაზ-
ინასა მისსა წარაგებენ. და ამის გულის-
ათვის თავის სახელმწიფოში თვისთა მტ-
ერთა ზნდიდის ჯარის შეკრებას ვერ-
შემძლე არის:

ხალხი შპანიისანი. არს ერთობით დი-
დი სული. მცირე მთქმელნი ერთ პირ-

ზედ

[Page 30]

ზედ დამადგინებელნი. მეცნიერნი მზრახ-
ველნი. ძვირ მახსოვარნი. სხვათა ქვეყ-
ნებში თვითან არ დაიარებია. და უცხოს
ქვეყნიდამე მისულს კაცზედ შურს იღებენ.
ჯარი მათი შეიკრიბება. თვით შპანიამ
იდ. ლ. ათასი. გარნა ფლოზდორისა იტ-
ალიასა შნ. სადაცა იქნება მათისავე აზ-
ულით ოცდა ათასი კაცი. აქუსთ ხშირად
ომი დაბრძოლა შორის ფრანცუზთა. ამი-
სთვის რომ ეს ორი ხალხი შორის ურთ-
იერთას მრავლის წლითგან შუღლობენ.
და დიდი წინა აღმდეგი გულძვირობა აქ-
უსთ ერთმანერთზედ. და შერიგებას ვერ

შემ

[Page 31]

შემძლე არიან. კეისართა შორის მარად-
ის ერთმით არს. მისთვის რომ კეისარი-
და შპანიის მეფე. ერთ თაყუანისმცემელ
ნი არიან. იწოდებენცა მეფენი შპანი-
ისანი და მართლ მადიდებელნი. ამისთვის
მისცემია მას შესხმა ესე. რომ მან მე-
ფემან შპანიისაგან. ურიები თავის სამ-
ეფოთაგან სრულიად განდევნა საუკუ-
ნედ. და ურუმებთა შორის შრიგება-
არაქუს არა ოდეს: - - - - -

[Page 32]

1.4. სახელმწიფოთათვის ფრანცუზთასა: -

სახელმწიფო ფრანცუზისა არს. უპატი-
ოსნესი და ნაყოფ გამომღებელი. და ძლ-
იერი მჯარე და დასავლეთით ყრმა. და აქუს
სახელი თვისი ფრაკოვისაგან. ხალხი რლი
მე მოვიდა ნემენცვის ქვეყნიდამე. რლი-
ცა არს ათას ორასი წელიწადი. ქვეყ-
ანა ესე დაიპყრეს და დაჯდნენ:

ესე მჯარე განიყოფება დასავლეთი
დამ ზღვითა დიდითა ღუვიანითა. და მთ-
ითა ღიშპანიისათა. აღმო-
სავლეთითგან ქჷანა კეისრისა და სამ

ხრ

[Page 33]

ხრეთითგან ზღვა თეთრი. ჩრდილოვე
თითგან ზღვა ვრეთანსვისა:

ესე მჯარე ფჳდ არს მდიდარ იფქლითა
და მრავლის რიგის ღვინოებითა. რწი-
ცა ეგოდენ მრავლობით მუნ დაიბად-
ება რომ არათუ გარნა ხალხი მჯრისა
ამის მით განმძღებიან. აჳდ სხვათა
ქვეყანათაცა შინა. ინგლიზმი. და ყო-
ველსა და მჯარესა ჩრდილოვეთისასა.
და სამჯროთა სადაცა ყურძენი არ დაიბ-
ადება მუნ წარაქუთ:

გამოაქუსთ მრავალი მარილი ეგრეთვეცა
დაიბადება მუნ ზეთისხილი ზაფრანა.

ლიმ

[Page 34]

ლიმონი ნარინჯი. და აკეთებენ დიდად
მრავალსა საიას. ქამხას. ატლასსა
და სხვასაცა აბრეშუმთაგან ზარიანებს
განიყოფებაცა მრავალ რიგად განყო-
ფილებად. და უვისთ წარმართებულნი
ერთათვის ერთი მეფე. რთვით მპყრ-
ობელი თვისთვის თავად სულიერნიცა.
ყავთ ორმეოცნი არქიეპისკოპოსნი
და უმეტეს ასნი ეპისკოპოსნი. სამ-
საჯულო და სხვა საქმეები მოვლენ
ან რვათა პრალამენტთა მიერ. მათვე
ამეს სამსაჯულოთ რვა მჯარე საფეოსა
ამის და მათ პრალამენტებს აქუსთ.

თვ

[Page 35]

თვისი საჯდომი ქალაქსა ფარიზისასა
და ტახტი არს სამეფოსა ამის. ამასდა
გარნა. რავენე. რენნეს. მორდო. თუ-
ლზე. ღრენშილე. აქის. და დილიონ: - -

სიდიდე არს მხარისა ამის სიგრძით ვა
მე რვაასი ვერსი. და განი მისი შვიდასი
ვერსი: ხალხი ამის ფრანცუზისა
არიან ძველითვე წლითგან საქმეთა შა
ომისათა დიდებულნი. და ურუმთაგან
იერუსალიმი განათავისუფლა. და იტა-
ლიას და მრავალს მკრებში იომეს. და
შემძლებელ არს მეფე მათი. ვა დღეს
სამსახურსა შა თვისსა ჰყავს ესეთსა

უმე
[Page 36]

უმეტეს ასორმოცდა ათი ათასის კაცის-
ას ჯარსა თვისსა შეინახავს. და ცოდნა
ჯარისა არს მათ შორის მრავალ მისაჩნ
ეველი. შესავალსაცა მეფისა ამისა.
განავრცობენ ფა მრავალსა:

ხალხი ფრანცუზისა არს ფა სარჯ-
ლის მოყვარულნი. და სწავლათათვის
ცა ბეჯითნი. და ამით შემოივლიან
ყნა მკარესა ქვეყანისასა. და თუმცა
თავაზიანნი არიან. მაგრამ ბოროტნი.
საომრად მიმსვლელნი ფა მხურვალე-
ნი არიან. აა მსწრაფლ წარიქცევიან
და დიდს დაჭირებას ვერ შემძლე არიან

ამ
[Page 37]

აქუსთ თვისი მკედრობა. არათუ გარნა
ხმელსა ზა. აა ზღვათაცა შა:

1.5. ოტალია

იტალია არს მხარე. განყოფილი.
მრავალ ნაწილად:

ერთსა იპყრობს პაპა რომისა. მეორესა
საერთოდ ვენეტიკნი. მესამე დიდი -
სა თავადისა. ფილორენთისა. სათავა-
დო მედიოლანსკისა. სხვა თავისუფალ-
ნი თავადნი მკარისა მის:

რომელმანვეცა მჯარესა ამის კეთილ

აღ

[Page 38]

აღმომცენარისა აერისათვის და უპატო-
სნებათათვის უმეტეს ყთასა ჰკადრა.
წოდებად სახელედვა იტალიას სიცი-
ლიელისაგან რომელიცა მუნითგან მო-
სრულ არს ქენასა ამას. და სახელი ესე
ზღვა:

სამძღვარი არს მჯარესა ამის აღმოსა-
ვლეთით სამხრეთით და ჩრდილოვითით
შემორტყმულ არს მორევი ადრიათისა
და ზღვა თეთრი დასავლეთთაგან. გა-
რნა იყოფება კეისრის ქენითგან.
მთითა ალპიდისათა. მიწა მჯრ-
ისა ამის არს ფდ ნაყოფ გამომცე-

ნა

[Page 39]

ნარე. იფქლითა ზეთისხილითა. და ღვი-
ნითა მრავალ რიგისათა. ხავსებით.
ყოვლისა პირუტყვებითა და მთითგ-
ან ვლდენ საკვირველსა ქვასა მარმარ-
ილოსათა. და ალაბასტრისა აღსაგებელ-
ად. უპყრიათცა თვისთვინ მრავალ
დიდროვნები და მაგარი ქალაქები. და
მათ შორის უდიდებულესი დაუპატო-
სნესი. რომი. ნეაპოლი. ფლორენცია
კენეტიკი. ღენუია. მედიოლანი. ბონ-
ონია. რავენა. მანთვა. პავია.
პადუია ვერონა. მალთვა. ლუვარნა
და სხვანცა. და ვნ მე არს სამოთხე

შემ

[Page 40]

შემკულ ქვეყანასა ზნ:

ჰყავსთ ოცდა რვა არქიეპისკოპოსი.
და უმეტეს ორასი ეპისკოპოსი. შემო-
ერთებულნიცა მხრისა ამისნი მრავალ

რიგნი კუნძულნი. სიცილია. ვორს-
კია. სარდინია და სხვანიცა:

ომი უმეტეს ყოველთა აქუსთ ვენ-
ეტიკში და ის გამოჩინებულ არს. მრავ-
ლის და მძიმისა მათისა ომისაგან.
ურუმთა შორის. რომთა პაპისა მიერ
მცირედი რიცხვი ჯარი არს ბრძოლა
არავის შორის არა აქუს. გარნა რაოდ-
ენნი მე კატარლანი ურუმთა შიშის

გუ
[Page 41]

გულისათვის ავაზაკნი ჰყავს: - - -
ხალხნი იტალიისანი. არს მრავლობით-
ით მიმსგავსებულნი შპანიელებთასა
გარნა ამპარტავნებით თავაზიანი. და
უცხოს ქმნის მისულის კაცის გამწყ-
ოლნი. შესავალი მჭრისა ამის ყთა
მებატონეთა. ფდ დიდარს ამისთვის რომ
ერთსა პაპსა შემუვა. წელიწადში.
მილიონი. თი. და ამ ხაზინასა წარა-
გებენ ქრისტიანეთა შემწეობად.
ურუმთა ზზ. ვაწელთა ამას შინა.
წარსცემდა ხაზინასა თვისსა. კეისარ-
თა მიერ მეფეთა ლიტვისათა დაჩიე-

თე
[Page 42]

თებთა მიერ. [ეგრეთვეცა და სიტყუა
საერთო ჩითებსა აქუს დიდი შემო-
სავალი მილიონი ხუთი ანუ ექუსი.
არა ეგრეთ ვა უწინარეს. (და რამი-
სგან უწინარეს ასისა წლისათა ქვეშე
უფლებათა თვისთასა. ჰყუნდა ორი
სამეფო კვიპრიისა. და კრიტისა კუნ-
ძული. ესენი მკლავითა ძლიერითა
ხვანთქარმა ურუმისათა თავისთვის და-
იმონა. ახლა მკედრობა მათი ზღვათა
შა კარაბლები თორმეტი გინა თხუ-
თმეტი. და ოცი ანუ ოცდა ათი კატ-
არლა. ქალაქი მათი კენეტივი დგას

მც

[Page 43]

მცირეცა კუნძულსა შუა გარშემორტყმულ არს წყლითა ხმელის ნაპირიდამე ხუთს ანუ ექუსს ვერსზედ. და თუმცა ზღუდე არა აქუს. და რწელეაკსაგან ესე ქალაქი აღშენებულ იქმნა. მისთვის უმეტეს უმეტეს ათასი წელისადი ვერცავინ წინამოსაჯულეთაგანმან. ვერ შეუძლო მას დამონებად.

1.6. სტრუქტურა

ის კეისრისათა: .

სახელმწიფო კეისრისა რომელსაცა საფრანგეთად. ანუ გერმანიად ეწოდება

დება

[Page 44]

დება . სახელსა თვისსა აღმიზიდავს. რამეთუ რწნიმე იტყვიან. (გომორასაგან. მისა იაფეთისაგან. და სხვანიცა იტყვიან ვჴმე გერმანიისაგან. (რწნი მე ერნი მოსრულ იყუნეს. მჯარესა ამას შინა სამყოფელი თვისი დაეფუძნათ:

სამძღვარი მჯრის ამის არს ესე. აღმოსავლეთით. აქუს საბატონო ლიტვისა პრუსისა. ლოთრინისა ბურღუნსკისა. ჩრდილოვეთითგან ზღუას შეეხება ჩრდილოვეთისას ლუვიანეს სამჯრეთითგან. იტალია წყალი დუნისა. და მთა ალპიდიმისა. სივრცე მისი არს სი-

გმე

[Page 45]

გმეზედ. ათას ხუთას ვერსზედ. და განი უმეტეს ათასი ვერსი და მრავლობს. ყოველითავე რწიცა არა გარნა საზოდოდ კაცთათვის აწ და ყოთავე სახმართათვის იხმარება. და რწგარაკსა შუა თვისა აქუს მდიდარი მთები ოქროთა ვე-

რცხლითა სპილენძისა. და სხვაცა დას-
ამჯირნო მადნები მინდორსა გამოაქ-
უს ურიცხველი პური და არაყი ტყეები
სავსე არს ველურით ლისითა ლანე-
ითა. და ყნს გვართა მფრინველითა
მდინარესა და ტბასა გამოაქუს მრავ-
ალ გყარი თევზი. და ყოველითავე სი-

მრა

[Page 46]

მრავლითა. ესე სახელმწიფო. ფუდ არს სა-
ვსებით. კუდ აქუს მრავალი საკვირველი
და პატოსანი მთით გამომცენარე. წყა-
რონი რღნიცა არა გაჩნა თბილნი არ-
ამედ მრავალს უკურნებელს სალმობას
მისცემს სიმრთელეს წყალნი ად არს
მუნ და ესეთი რომელნიცა ესეთის მდუ-
ღარებისა სიცხითა აღმომცენარობს
რლ ვერ შემძლებელ არს ხელითა მი-
სთვის შეხებას:

ესევე მკარე განიყოფება ორ ნაწი-
ლად. ერთი მაღალი მეორეცა მდაბ-
ლად ღერმანიად ეწოდება.

უმა

[Page 47]

უმაღლესსა უჯირავს თავისთვის ესე ქვ-
ეყნები. წესას-შვაბენ. ფალც. სამეფო
ჩემსვისა. რომელნიცა სლავენცვის ენას
კმარობენ. მარავიანშლენისა. ლაუსნიც
სტირინ. სტერმრიში. კარტრია. კარ-
ითენი. და სხვანიცა.

უმდაბლესსაცა ნაწილსა უპყრიეს
ესე მკარები. სარქიეპისკოპოზი. მე-
ნცვისა. თირირისა. კოლოლსკისა. და სა-
ლრათოჩესკისა. და სათავადო ლომორსკისა
მეკლენ ბურსკისა კლევსკისა. ბრანდებურს-
კისა. ისფანსკისა. და საღრაფო ფრიასლ-
იანსკისა:

ხა

[Page 48]

ხალხნი კეისრისანი არიან. ძველადვე წლითგან მცნენ. და რომაელთა შორის. უმეტეს სხვათა ხალხთასა. დიდი და ფუძი სისხლის ღვრის ომი აქუნდათ. და მრავად გზის და ამარცხეს. და უფლებასა ქვეშე თვისსა ვენგერიისასა. და ჩესკისა და ხუთრიისა. სამეფო დაიმორჩილა.

უფლება ამ სახელმწიფოსი არა არს თვით მპყრობელობით. ანდ გამორჩევა დით. თავსა ეწოდება ცესრად ცესრად. რლ არს კეისარი. რლსაცა აქუს თვისი სამყოფელი აუსთრიაში ქალაქსა ვენესა. რშველთაგან თავადნი

სახ

[Page 49]

სახლისა აუსთრისაგან გამოვიდნენ. ვურჯისტრნი. ამათგან გამოარჩევენ უკანასკნელ სიკუდილთა კეისრისათა. სხვასა კეისარსა. სამნი არიან სამძღურნი. და ოთხნი ერისკაცნი. მათი სახლები არს არქიეპისკოპოსი მენეიცივისა. კოლოლსკისა. თრევერსკისა. ოთხნი ერისკაცნი ესე კურფისტრნი. ბავარსკისა. ფალსკისა. საქსონისა. ბრანდებურსკისა. და ესენი თავისთავს ბატონად იტყვიან. და ასეთს ძალაში არიან. ვაზავრსკის საქსონისას დაბრანდებურსკისას. შეუძლიათ თვითეულსა თუთხმეტი და დაოტი ათათის კაცის

მე

[Page 50]

მეომრის ყოვლის სათანადოს აზუდის და მოწყობილობით. მინდორსა ზა გამოყუნა. და ოდეს ცეცარი და კურფისტრები პირობას შეაკვრენ. და ძალი ყოვლის თავისუფლის თავადებისა. და კეისრისა შეერთდებიან. მაშინ გაურჯელად შეკრებენ ჯარსა კარგისაგან ასორმოცდა ათი ათასს და უმეტესსაცა.

შესავლი მათი თეთრისა ერთბამად.
ძნელი არს აღსარიცხველად. ამისთვის ფუძ
დიდარს აწ ამისთვის ესე სახელმწიფო
მრავალ საბატონოდ განიყოფება და
ყოველსავე თვითეულად შვებით უფლე-

ბი

[Page 51]

ბათ მიუთუალამთ. ამისთვის შორის მა-
თათასა ხშირი შნათვე ბრძოლა აღეზ-
არდებათ. და მტერთა ზედა დამცემელთა
ზოგნი წინა აღუდგებიან. და სხვანი
არ აღუდგებიან. და ზოგჯერ შტერთაცა
ზაშეერთდებიან. თვისსავე მამულსა
წაოხრებენ. ამისთვის თუმცა ესე სამე-
ფო მრავალ ეროვან არს მდიდარ და დი-
დცა. მაგრამ ესრეთის მათის ერთმანე-
რთს შუა უპირობისათვის. მტერსა არ
დიდსა უყოფენ სიტყვის მიცემასა.
და წინა აღმდეგობას. - - - - -

ნე

[Page 52]

1.7. ნიშნისა განხილვისა

ნიდერლანდისა ქჷნა რლიცა ძველსა დროსა
შინა განყოფილ არს. სამოცდა ათს სათა-
ვადოს და საბატონოთ აქუსთ თვისი სამძლუ-
არი აღმოსავლეთით მდინარეები წყალი
იმაზი ჩრდილოვეთით ზღუა ლუკიანე სამ-
ხრეთით და დასავლეთით ფრანცუზთა სახ-
ელმწიფო:

ესე მხარესა შა არს ჰაერი თუმცა დამეწყ-
ენილი. და ნოტიო. სიახლოვისაგან მრავ-
ალტა ჰანჭრიბთასა მაგრამე მრთელი არს:
ქვეყანაცა მცირე. მთით აღმომცენარე არს
სწორ სავსე პურითა. და სხვათა ნაყოფითა

მი

[Page 53]

მიწისათა და ხისათა. და პირუტყვითა მრავალ რიგისატა. და უმეტეს იზრდებიან მოსახლები მჯარისა ამისანი მეთევზობითა ზღუასა შწ. და ვაჭრობითა ყოველსა ქწანასა ზწ. და ამით უმეტესობენ ყოველთა ზწ ხალხთა ქვეყანასა ზწ. აგრევე მრავალ არს მათ შორს ჯელთ უფლება მრავალ რიგი რ. ზაია. ქამხა. თავთა. ობიერი. და სხვასა ქნლები აბრეშუმისაგან და მატყლისაგან.

ქვეშე უფლებათაცასხვათა და სხვათა განიყოფება ესე მჯარე. ზოგნი ჰყრმობენ მეფესა შპანიისასა. მისგანვე ომითა წაართვა თავისთვის სამი მჯარე მეფემან ფრანცუზისამ-

ან

[Page 54]

ან შვიდნი მესამძღურენი ახლა შეერთებულნი არიან ერთმანერთნი. მათგანი არს უდიდებულესი სამძღვარი. სათავადო გალილიისა, და ხალხთაგან სიტყვითა საერთოთა. ვწვენეტიკი რიგდება. და შესავალი და ძალი მათი დიდი არს რწოგჯერ. ხმელსა ზწჯარისა ორმოცის ათასის კაცის. და ზღუათა შწხვამალდებისა ასისა და უმეტეს ისაცა. და შესავალი მათი დიდარს. და ბრძოლა აქუსთ ხშირ მეზობელთა შორის მეფეთა მეფეთა შორის ფრანცუზთასა. და ინგლიზთა ცა შორის. უწინარესა წელსა შწ. შპანელთა შორის ჰქონდათ ბრძოლა ოთხმეოცწელ

და

[Page 55]

და მითცა უფლებათა მისთაგან განთავისუფლდენ. აწ იმყოფებიან შეთვისებით კეისართა შორის და სხვათა მეფეებთა და ვურფისტრებთაცა. შორის:

ხალხი ამის ნედერლიანდისა უმეტესად არიან მიდრეკილნი ვაჭრობისათვის. და მკედრობასა თვისსა მოჰყავთ ზღვათა შწ არათუ ხმელსა ზწ. და აქუსთ ქვეშე ჰყრობილებასა თვისსა მრავალი მჯარები. ინ-

ას სამეოცდა ოთხსა წელსა შწ. მრავალი და გამოჩენილები ქვეყნები. აისა სახელმწიფოსანი წაართვა. ვწმხონია და სხვანიცა. და ახლა სამძღვარი. შვეთისა ერთისა მჭრითგან გარდმოვარდნილი წყალი ზუნთა, დიდათ მახლობელ. და თუმცა მეფემან დათცვისამან განსცა ის ქვეყნები კუალად შვეთისაგან წასართმევად. აწ შემწეობისათვის. მეფეთა ფრანცუცისათა მისი ქმნა ვეღარ შეეძლო:

ესე საჯელმწიფო მრავლობს პურითა. გამოაქუს მრავალი პირუტყუნი. და ცხენი კარგნი. თევზთაცა საპყრობელი გარემოს

მათ
[Page 59]

მათსა. ზღუათა შწმრავალ არს. შემოსავალსა აღრიცხვენ მეფეთათვის არა უმეტეს ორის მილიონისას:

ტახტი მათი არს კოპპენლადენ. სადაცა მეფე იმყოფება. ზღვათა ნაპირთა ზედა. მყუდრო არს ფწთა ხვამალდთა ხავთსაყუდელად. ამისთვის მრავალნი ვაჭარნი. მუნ წარემართებიან. გარემოსანი ერნი. მეფე არს თვითმპყრობელად მაგრამე სახელმწიფოსა თვისსა არიგებს რჩევითა თვისისა სენატორებისათა.

ამავე თვით მპყრობელსა მეფესა მოყმედ ჰყავს სამეფო ნორველისა. რწიცი ნაპირ-

რსა
[Page 60]

რსა ლუვიანეს ზღვისასა. შვედის საბატონოდ მე ვიდრე სამძღურამდის სახელმწიფოსა მოსკოვისათა მახლობელ ქალაქთა კოლისათა მიაწევს. აქ პური ძვირათ მოვა. ამისთვის ესე მჭარე ფწ არს ცივი და მთიანი გამოაქვს ფწ მრავალი ხეები მრავალი რიგები შექმნულებად სახლთა და ხვამალდებთათვის

თუ თევი და ტყავი ნადირთა თვისი რჯნა
რაოდენიმე ნაწილი:

1.9. სტუტუსიფიციფიუს

შვეთისათა:

სამეფოსა შვეთისასა აქუს სამძლუარი

თვისი

[Page 61]

თვისი. დასავლეთით და ჩრდილოვით მკარე
ნირველისა. აღმოსავლეთით სახელმწიფო
მოსკოვისა. სამკრეთითგან და თსვისა:

ესე მკარე არს ნაყოფ გამომღებელი პურ-
ითა. სხვას ჩრდილოვითის მკარეზედ.
და მრავლობს პირუტყვითა. თაფლითა.
სანთლითა. და უმეტეს სიმდიდრე მათი
დგას მადანითა სპილენძისათა. და რკინისათა
მათ მთებს ესეები გამოაქუსთ. და ამას სპ-
ილენძსა და რკინასა სხვადა სხვას გარემ-
ემო მკრებში გაჰყიდიან და გასცვიან:

ესე სახელმწიფო ძველთაგან წელსა შუ-
იყო უღონო და მცირე. აწ ერნი არიან.

მე

[Page 62]

მეომარნი. და ხელოვანნი. და ამით შეიერთ-
ბამეს თვისთვის მეზობელთა მათთაგან
მრავალი და გამოჩენილი მკარები. ვასახე-
ლმწიფოსა მოსკოვისაგან მრავალი ქა-
ლაქი. კორელსკისა და კერსკისა. მკრები.
ლიტვის სახელმწიფოდმე ლიფლანდია. რიგა
და ცხვანიცა ქალაქნი წყლისა პირსა. დვინ-
ესსა. კეისრიდამ პომოხრსკის ქვეყანა. და
კუნძული დიდი. რურელ და ქყანა ბრ-
ემენისა და თსვიდამე. სამი მზარე ისიც
ომისა ზემორე გვიკსენებულა:

და ესრეთ პყრობილება თვისი განავრცელ-
ეს უმეტეს პირველთასა. და შეუძლია

ახლა

[Page 63]

ახლა თავის თეთრით შენახვა ჯარისა. ხმელ-
სა ზღუმეტეს ოცისა და ოცდახუთისა
ათასის კაცისა შენახვა. აგრევე ზღუუ-
თა შუხვამალდები ორმოცი გინა ორმო-
ცდა ათი:

ბრძოლა მათი ხშირად მეფეთა შორის
დათსვისათა: ლიტვთა შორის არა ეგრე სი-
შორისათვის. მოსკოველთა დიდთა ბატო-
ნებთა მათის დიდებულებათა შორის
(ვეების ძლეულის ჳელით) ბრძოლა არა
აქუს თვითონაც ვეროდეს ვერდაუწყათ.
და კულავცა მგონია ვერ დაიწყონ. ამი-
სთვის რომ უწყიან თვისი უღონოება.

აგრ

[Page 64]

აგრევე ძეს შორებით ზღუას გაღმა კა
რიაჟისკისა. მათ მისთვის უშლის და ეძიებენ
სამარადისოდ განსვენებასა:

შემოსავალსა სახელმწიფოსა თვისისა
სა განიგებენ ყოფად თუმცა მართალ
არს მახლობელ სამისას მილიონისასა
მეფე სახელმწიფოსა ამის ამის არს თვით
მპყრობელი. და თუმცა არა დიდი ხანი
არსნრომ იყუნენ ხუთნი კაცნი მეხე-
ლენი. ურომელტამე ვერ ძალედვა მეფ-
ესა საქმეებთა დიდთა გარიგება. და
ეწოდებოდა მათ ხუთთა მობელეთა.

პირველი სახელმწიფოსა დროთც. რომელ-

არს

[Page 65]

არს ნაიბი მეფობისა:

მეორე მაში. ანუ. სახლოთუხუცესი:

მესამე ადიმერალი რლ არს ზღვის სპასალარი

შეუძლიათ შეკრებად ცხენოსნისა ორ-
მოცისა. გინა ორმოცდა ათისა ათა-
სის კაცის ჯარისა გამორჩეულისა. მასთან

ქვე
[Page 68]

ქვეითისანი. რვა გინა ათისათა-
სის კაცისას. ან წინასწარ ეტლთა მო-
რულობენ:

ძველსა წელსა შერთა ამათ ჰქონდ-
ათ. ომი დიდი პრუსთა შორს. შვედ-
თა. ნემეცვთა. ურუმთა. თათართა.
ვენგერთა. ვლახელთა შორის. უმეტეს-
ცა. დიდთა ბატონთა მეფეთა მოსკოვისათა შორის
და ესე ომები მათ შორის აღმოიწყება
უზომობათა ღელვათაგან აზნაურთა
მათთაგან. რწნიცა არიან ესრეთ.
აღვირ უსხმელ. დადგინებაშიდ. რწო-
გჯერ თავის ბატონზედაც არ შეიკდებენ

მახ
[Page 69]

მახვილისა აღებასა. და ახლა მახლობელ სა-
მეოცისა წლისა. დაუცხრომელსა ომსა შნ
გარემოს თვისთა მეზობელთასა შორს არი-
ან. და ამისგანცა და დიდის სიმძიმის-
აგან. მებატონეთა თვისთაგან. ერთობით
ხალხნი მათნი მოიწვევიან სიღარიბესა
და დავრდომილებასა შნ თავისსა მისაცე-
მის ხაზინით. დიდის ჯარის შენახვას
ვერშემძლე არიან. ამისთვის შემოსავალი
სკარბა მეფეთა მიერ და ლიტვისაცა. ორ-
ივ ერთობით წელიწადში ძლივ მიაწევს
სამს მილიონამდის რუბლისა:

შესავალი და სავსება. ამა საბატონოსი

გარნა
[Page 70]

გარნა პური. რომელიცა მათ უმეტეს პუ-
რის მომცემი მჯარე მსცემიათ. და წყლი-

და უმეტეს მდიდრდებიან ერნი ამის სა-
ხელმწიფოსანი ვაჭრობისაგან და მრავ-

ად

[Page 73]

ალი აქუსთ. აგრევე მათ ხვამალდები.
მით მოივლიან ყოველსა მჯარესა ქვეყა
ნისასა. და ძალი მათი და დგინებულ-
არს ზღუათა შუაშეუძლიათ ხვამა-
ლდთა ასიისათა. შეკრება. და ხმელსა
ზედა ეყოლებათ მათ თავისის თეთრით
ორმოცი ათასი კაცი და უმეტესიცა.
შესავალი ამა სახელმწიფოსა. განიგ-
ებენ. იქნება მილიონი ათი. მაგრ-
ამ რღივ შემოსავალი მოწესებულ არს
მეფის სასახლისათვის ის არს სხვა. და რო-
მელიც საერთოთ სახმარ არს. მას მოჰკ-
რევენ მოკრეფითა მსგავსებათასა. ყოვ-

ელ

[Page 74]

ელთა ერთა ზედა ჟამსა ერთსა შუაომის-
ასა. და ომი ოდეს გარდასწყდება. მაშ-
ინ მოკრეფაც დაცხრება. აქუსთ ხშირი
ბრძოლა გალატელთა შორის თავისის
შესაძენის გულისათვის. ვაჭრობათა
შუაგრევე. და ფრანცუცის მეფეთა
შორის ძველის ჩხუბის და ბრძოლის და
შეუერთობლობისა და უმეტესად სხვა
და სხვა რიგის სახელმწიფოსა თვისსა
შუამყოფთა სარწმუნოვებისათვის. რო-
მლისაგანმე მრავალი რიგი. ხშირი ში-
ნათვე ომი აქუს. წარმართობს საბატო-
ნო უფლოებითა. არა თვით მპყრობელობ-

ითა

[Page 75]

ითა არამედ ერთობით ერთგან ამისთვის
სახელი მათი ორ რიგად აქუსთ. ერთი
იხსენება. უფროსად მაშიგან არსმე
ვეზირნი. და დიდებულნი მოერესა
შუსდ მოწმობითა საბატონოსა მა-

უწოდეს. ახლა მას ვიტყვით გინა
უწოდებთ ყირიმად ესე სამეფო არა

დი
[Page 78]

დიდებითა. არცა სიმდიდრითა. აწ ბორ-
ოტყოფითა. მოსახელენი ამისნი ამისნი
ამისთვის ყნ მათი ცხოვრება მდღ
ევარი პური მიუთვალავთ. ერთით
გარნა ავაზაკობითა. და რგამოდიან
ამ შეზვენებულის ბუდისაგან. მრავა-
ლნი ათასნი მოსახლენი მჯარისა ამისანი
რომელთაცა უწოდებთ თათარნი ყირიმ-
ისანი. მრავალ რიგს ქრისტიანეთასა
არესა. გარემოს მათთა მდებარეს მჯ-
არებს. და წარტყვენენ. ზოგჯერცა
კაცთა და პირტყუთაცა. მრავალსა
ათასსა. და ზოგთა მუაობათა მძიმე-

თაგ
[Page 79]

თაგან. მჯარესა მათსა შწ. მიწის კეთ-
ებითა. პირუტყუთა მწყემსობითა. და
კლდითა მძიმის ქვისათა მთით გამო.
და სხვას სარჯლითა. აგრევე შებორკილებუ-
ლუნი და შეკრულნი. ვერ წარეველტვიან
ზოგთაცა გაჰყიდიან უმძიმესა მუშაო-
ბასა შწ. ურუმთა მიერ კატორღათა-
თვის. და სხვათა წამებითა მძიმითა
განიგებენ. ოდეს არს მდიდარ. ანუ კე-
თილ შობილ. ფასსა დიდსა მათზედა
აიღებენ. მაგრამ ის ტყვებინ ესო-
დენ წელ მათ უნებლიეთ მძიმესა
სასჯელსა და მწუხარებასა შწ, ნამყ-

ოფ
[Page 80]

ოფ. ანუ მტერთა გულისათვის რღის
ამე ბოროტისაგან მწამველობათათ
ვის თავის თავს დაიხსნიან. და მოვლენ
ან თვისსა მჯარესა შწ ანუ მასთან
საომრად ურგებ იქმნებიან. ანუ სა-

ლმობიერ იქმნებიან. ანუ მსწრაფს მოკუდებიან.

ესე მჯარე არს გარე შემორტყმულსა გავს კუნძულთასა. დასავლეთით და სამხრეთით მოაწვა ზღვა შავი რომელსა პონტოტ ავექსენტ უწოდების. აღმოსავლეთით ზღვა აზოვისა. ჩრდილოეთით მისივე ზღვისა. გარდამოვარდნი

ლი

[Page 81]

ლი მათ სითხისათვის დამპალოს ზღუად უწოდებენ და მიწათა მიერ. მცირითა ქედითა შეეხო. რომელიცა ერთის შემდგრისაგან მეორეს შემდგრამდის. ზვავითა და თხრილითა მიწისათა განყოფილარს და ამას ზა ციხე დაუდგამსთ მას. პერეკოპად უწოდებენ. წინასწარ მის ციხისა მიწა ნეპრამდის და დონამდის. და ქალაქებამდის. პატარა რუსეთამდის. არს ყოველი გვარი ტყე და ხეები დიდები გარდაკაფული. გარნა ნეპრისა და მის წყლებისა პირსა რომელიც მას შეერთვის. მის პირებზედ არა დიდი

ტყ

[Page 82]

ტყეები. ამისთვის მინდვრად უწოდებენ და სამყოფითა კაცთათვის ცალიერი არის მერმ იზრდება მუნ ბალახი ივნისში და უადარესცა იწყებს ხმოზად. და შეიქმნება თეთრი და მცირისა ცეცხლისა გან ქართაგან აღმოსრულთასა აღირუჯვის. და მცირესა ჟამსა შა. მრავალს ვერსზედ. ფდის და მსწრაფლ რბენით ის მინდვრები მიწვის. და ესე საქმე არს არა მცირე ზღუდე ვა მერე დამშლელი ყოველთა ერთათვის. პუბად გაშლილთათვის მჯარესა ამას ზა ავაზაკებთასა:

სიდიდე კუნძულისა ამის არს სიგცე

და

[Page 83]

და სიგაგანე მცირითა რითმე უფროს
ასორმოცდაათი. ანუას ოთხმოცი.
ვერსი. ქალაქები. ქაფა. მას
ვე პირველ ბერძენნი თეოდოსეთ უწ-
ოდდენ. მასუკან ვერჩა. ვოზლოვი და
ცხვებიცა. არა მრავალნი. თვით ხა-
ნი ზის ცხოვრებს ადგილსა წოდებ-
ულსა ბაღჩა სარიას. რომელიცა დგ-
ას სიგძეზედ უგალავნოთ. და სხვა თა-
თრები იმყოფებიან დაბათა და სო-
ფლებთა შუა ისინი მრავალ
არიან:

[Page 84]

ძალი მათი ზოგჯერ ხანთა მიერ გამოვლე-
ნან. ასი ათასი. ზოგჯერ უფროსი.
მაგრამე კარგის და გამორჩეულის ჯარისა
შეუძლიათ შეკრებად. სამოცი ანუ სამ-
ოცდა ათი. და ამით უმეტეს ზაფხუ-
ლსა შუა დიდსა ვრცელსა ზამინდორსა
დიდსა შებმასა უყოფენ სხვისა ჯარსა თავ-
დასხმითა თვისითა. და დიდად ხელოვან-
ნი არიან ცხენთა ზედა ჯდომისა და
ცემისა. დასოფლებსა და დაბნებსა. და
მჯარებსა მით თვისითა. დაუბრკოლებ-
ელითა თავ დასხმითა უბადურად ჰყო-
ფენ. მოსმინებასა შუა ესენი არიან.

ხვ

[Page 85]

ხვანთქართა ურუმისათა. ამისთვის რომ
ისინი ურუმთა მიერ ერთ სარწმუნოე-
ბანი. და ენითაცა მცირითა განიყო-
ფიან. და ამისთვის სტანბოლის აღებას
უკან. ურუმის ხვანთქარმან მათ მხ-
არე ესე ყირიმისა მისცა. მასშიგან.
პირველ ბერძენნი. გლახნი. და ღენუე-
ცნი იმყოფებოდნენ:] და ახლა ოდ
ესმე ხვანთქარისა რომელსამე ქრისტან-
ეთა მხარეთა შორის ომი ექმნება.

მაშინ ის მას ძალითა თვისითა ნაწი-
ლისაგან გინა სრულობით. შემწეობს
და მისგან აროდეს ეგების თავისის დაჭირ-

ები
[Page 86]

ებისათვის უკუნ ექცევიან:

ამ საბატონოში დაიბადება იფქლი
და ფეტვი. რომელსა პურსა იყიდინ მათ-
გან ურუმნი. აგრევე დაპირუტყვნი-
ცა მრავალ არს. დაყურმენიცა ნა-
წილისაგან არს. და რზხს არას ფრით
ესრეთ. ვაზემორე ამისსა მითქვამს
ეგების ავაზაკობითა. და დევნულები-
თა იზრდებიან. ტყვეთა განყიდინ და
აროდესცა ყოველთა ქრისტიანეთა შორის
მშვიდობა არა აქუსთ არამედ ოდეს ერთთა
შორის შერიგდებიან. მაშინ მეორეთა
შორის ბრძოლასა იწყებენ:

ად
[Page 87]

1.14. აღწერა მეორისა ნაწილისა. ასიისათ- ვის :

გვიქმნია აღწერა ევროპისათვის. მო-
ვადგებით აწ აღწერად მეორესა.
ნაწილსა ასიისასა:

განიყოფება ესე ნაწილი ჩრდილოვით-
ით ყინულის ლოდისთვის. ზღვითა. ციმბირითა.
სამძღვრისა აღმოსავლეთით. ჩინეთის
საბატონო. და ზღვითა ლუვიანესითა. და
საბატონოთა ოპონისათა სამხრეთით
აფრიკა დაეგვიპტე და აღმოსავლეთითგანაც
წყალი დუნა და დონი:

ესე ნაწილი სხვას ნაწილებზედ. სიდ- იდ [Page 88]
იდითა. სიმდიდრით და სიმრავლით. არს-
ცა მაშინგან ყოველითა გუარი მწარისაგან
ყლი ნივთი და თვალნი ძვირ ფასნი ფრ-
იად გამოდის:

ესე ნაწილი უდიდებულეს იყო სხვათა ზნა და რგანიგებენ ვამე ამა ნაწილს შნდანერგულ იყოს სამოთხე. და პირველ ქმნული კაცი ადამ მას შნშექმნილ იყოს და ეშმაკისა ცთუნებითა დაეცა. და კდ მოსვლითა განჯორციელებითა მაცხოვრისა ჩვენისა ღმრისა იესო ქრისტესითა ნათესავ კაცთა გამოხსნილ იქმნა. და ყოველი საცხოვრებელი საქმე

მა

[Page 89]

) მათთვის. ძველისა და ახლისა აღთქმისასა იმოწმებენე აქ შემოულიათ აგრევე. ამავე ნაწილსა შნ. და პირველად ერთ უფალნი ასურასტანისანი. და პურასკისა აღმაღლდენ ჳელმწიფენი:

ესე ნაწილი ასიისა განჳყო რღნიმე. ექუს ნაწილად. მათგანიცა პირველი ქვეშე უფლებათასა დიდთა ბატონებთა და მეფეთა მოსკოვისათა. ვნსამეფო ყაზანისა. და აშტარხანისა. და მიწა შორის დონისა და შორის ედილისა. აგრევე დიდი და ფდ ვრცელი სამეფო ციმბირისა. რღიცა თვით სახელოანთა ზღ-

უდ

[Page 90]

უდედმდე მიაწევს.

(მ) მეორე ნაწილი ახლა ქვეშე პერობილობასა ურუმთასა. რამეთუ სტამბოლიდამ ანატოლით მიერ ვიდრე პალესტინადმდე და წყლამდის ევფრათამდე. და მიწამდის საქ(გ)ართველოსამდე: - მესამე ნაწილი ცალერი მინდვრები. და ბიაზნები დაფარულს მოსახლობითა ურიცხველითა კალმურითა თათრითა. მუნღალითა და სხვათა ჩირგუნართითა ქვემოსახლეთა ხალხთაგან: . . .

ეგო ქალაქი სტამბოლი. წელსა დასაბ-
ამით სოფლისად ექუსი ათას ცხრაას
სამეოცდა ერთსა აღიღეს:

და ესრეთ არა გარნა სამეფო ბერძენთა
აღ ევროპიაშიაცა მრავალი მჯარები
ვწვენგერი. ბოლღარი. ფრაჯ. ვლახეჯ
მოლდავა შვიდი ქალაქისა. და ლომატიისა
სხვაცა მრავალი დაიპყრა. და ესრეთ.
განვრცელდა სიგძეუდ ესე სახელმწი-
ფო. ვენგერისა ქვეყნიდამ. ზღუამდის
ეთიოპამდის. სამი ათას ვერსუდ და უმ-
ეტესიცა. და განი მისი. ეგვიპტითგან
ვე ზოვამდისინ. სამი ათასი ვერსი.

ანუ
[Page 94]

ანუ მცირითა უმცირეს:

ამა მხარესა ქალაქები არს დიდროვნები
მჯრები და მდიდრები. ვწსამეუფო ქალ-
აქი. სტანბოლი რომელსაცა ბიზინტები
უწოდდენ. პირველად იერუსალიმი. ეგ-
ვიპტე. ალეეპო. დამასკო. ალექსანდრია
მაქა. აქედამე გამოვიდა წინასწარმეტყ-
ველი მათი ცრუ მაჰმადი) გამოაქუს ამ-
ას ქვეყანასა. მრავალი აბრეშუმი და საქ-
ონელი აბრეშუმისა. ოქრო. ღვინო. გამო-
რჩეული. ბრინჯი. ზეთისხილი. საჭმე-
ლი მური. და სხვა ნივთები კეთილ-
სულნელი. შესავალი ზონთქრის კარისა

არს
[Page 95]

არს დიდი. და განიგებენ მათდა ყოფად.
უმეტეს ორმოცდა ათის მილიონისას. წე-
ლიწადში ამისთვის) ხარაჯას ყოველთა ქრ-
ისტიანეთა ზწ იღებენ მძიმეს. დავაჭ-
რობა მათ შორის დიდი ყოველთა ევროპი-
ისა ერთა შორის. და ძალი ხვანთქრისა
წელსა გასულსა იყო დიდად ფღ და მსწ-
რაფლ ჟამით შეუძლიათ. მინდორსა ზედა
გამოყვანა ცხენოსანისა მეომრისა ორასის

ათასისა ქვეითითა უმეტეს ასის ათასის და მრავალი იარაღი და თადარიგი მკედრობათა:

რიგდება ესე მკარე ხვანთქრისაგან წარ

მარ

[Page 96]

მართებითა ერთუფლებითა. და ამა უფლებასა მისცემს ვეზირსა თვისსა. და ისინი იხილვენ თავის თავის დაუბრკოლებელად ესეთ დიდსა აღწევნილობისა ძალში ჰყოფენ თვისითა ნებითა ნასაღსა. სიკუდილსა აღობრებასა მისივე უნდათ და მასვე შიშსა და მსაჯულობასა. მათსა ნებათ მისდრეკენ ამისთვის ძლივ ესეთსა ნებასა შვეგების ნახევარი წელიწადი გასწიოს. ადრისხვითა ხვანთქრისათა ანუ სხვითა ბოროტითანსაქმითა რითმე წარწყმდებიან. სარწმუნოება მათი მოცემითა მაჰმადისათა.]. ისივე მიაჩნიათ

დი

[Page 97]

დიდათ წმიდათ:

1.16. სწუქო. ყინუხაღ

შისათა:

სამეფო ყიზილბაშისა რლიცა უწინარეს წელთა მრავალთასა დიდად სახელოვან იყო და შემძლებელ. და რმეორე მას მკარესა შამაღლიდა ქვეყანასა ზურთ უფალნი. ახლა სამეფო ის არის. არა დიდი სამძლუარიცა მისი არს აღმოსავლეთით. სამეფო ინდოვეთისა დასავლეთით ურუმისა. სამხრეთით დუვიანე. ჩრდილოვეთით სამე- (ე)

ფო

[Page 98]

ფო ქართლისა. ზღვა ხვალიმინსკისა რღ-
არს გილანისა. აქუს სიგძე და განი. ვე-
რსი შვიდასი. ანუ რვასი ეგების მც-
ირითა უფროსი. სიმდიდრე მხრისა ამის
მრავალი. აბრეშუმი და საქონელი მისგანვე
ქმნულები. აგრევე და ბარბისაგანცა.
სამოგვე. საკმელი მარგალიტი. მახლობ-
ელ ურუმის კუნძულისასა ბარაინისა.
მარცვალი ზღვასა შინა არს. და უმეტე-
სა ნაწილსა აღმოსავლეთისასა მარგალ-
იტსა ნაპირსა ზნ ყიზილბაშისასა: შვებ-
ენ შემოსავალი ყაენის განიგებენ ძლ-
ივ რვას მილიონამდის მიაწევს ამის-

თვის

[Page 99]

თვის. და ომსაც ვერ შემძლე არს. დიდი-
სას აღწევნად. ანდ ყოველთაშორის
გარემოს მეზობელთასა. სამარადისოდ
ეგებენ განსვენებასა. და თვით მოდგმა-
მა განაწესა. სახელმწიფო ესე ურუმ-
ისა მხრითგან მთებითა დიდითა და
ბიაზნებითა. და ყეენტა შორის ინდოვეთ-
ისათა ზოგჯერ მე ომი მასე ქნება.
ანდ ყაენი ინდოვეთისა სიმრავლისათვის
ჯართა თვისთასა და სპილოსათა ყიზილ-
ბაშედ უძლიერეს არს. ზოგჯერცა ოზ-
ბეგთა შორის ანუ ბუხარელთა ბრძლა
დიდი აქუსთ მათ:

მხა

[Page 100]

მხარე ესე ფდ არს მთიანი და მცირე
წყლიანი. ამისთვის სავლელად გზა მას
მაღალს მთაზედ ფდ არს სასარჯლო.
უფლება აქუს ყაენსა ყიზილბაშისა მო-
ყმეთა თვისთა ზნ მპყრობელობით და
შეუძლიათ მცირისა მარცხისათვის ანუ
არარასთვის კაცისა მოკულად. სარწმუნ-
ებით არიან ყიზილბაშნი. ურუმთა
მიერ მცირითა განყოფილნი. სწამსთ
ორთავ ერთი მაჰმადი. გარნა მოციქ-

ულად ის სხვა რიგად რათმე ერთმანერ-
თში მიაჩნიათ: - - - - -

[Page 101]

1.17. ხალხთათვის

ბიაზნისათა:

ბატონობა ხალხთა ბიაზნისათა არს
განთესულ მრავალ ხალხად და ერთად
ვთათარნი კალმუხნი მუნღალნი
კირპიზნი. და სხვანიცა მათგანსა. ყო-
ველსა ხალხსა ჰყავს თვისი თავადი
ანუ მირზა ანუ თაფში. რომელნიცა
განთესვიით. დიდსა მინდვრებსა. წყლისა
პირებსა აღურჩევიათ თვისთა პირუტ-
ყუთათვის ადგილი საცხოვრებელად
რაოდენსა მე ჟამსა. მუნ იმყოფებ-
იან. და ოდეს მას ალაგებს მოსძოვენ

კუა

[Page 102]

კუალად სხვას ალაგას წარვლენ:

ამა ერთა დაუცხრომელად აქუსთ შორის
ურთიერთას ბრძოლა. და თუმცა მე ყო-
ფილ იყო ძალი მათი ქვეშე უფლებასა
ერთისასა. ვეჭობ. სწ ევროპა თავისის
სიმრავლისაგან შესძლებდათ დამონე-
ბად ად მით ურთიერთიერთს შორის
შეიპყრნა ისინი უფალმან სიაგვაცე-
თა. სხვათა ერთაგან მჯედრობა მაფ
სრულიად ცხენისანი. იარაღი აქუსთ
მშვილდი ისარი. შუბი და მახვილი ცხენ-
სა მათსა. კარგსა შეუძლიან. ერთსა
დრესა სამოცი ანუ სამოცდაათი ვერ-

სისა

[Page 103]

სისა გავლა. და დაუბრკოლებლად მტე-
რსა ზნ დაცემა. და ძალი მათი ესრეთ
მრავალ რიცხუ არს. რშრავლის თაი-
შებისა მათისაგან ოცათასი. და ოც-

და ათი ათასი. და ასი ათასიც შეუძლ-
იათ შეკრებად. და ესეთებს ისინი ხა-
ნად იტყვიან. კალმუხნი და მუნღარ-
ნი სარწმუნოებით არიან კერპთ თა-
ყვანის მცემელნი. რომელიცია მიი-
ღეს ჩინელებისაგან. და თილისმა მათ
შორის არს დიდი. და რთვისთა მტე-
რთა ზოგჯერ წვიმას ზოგჯერ თოვლს
ანუ ზაფხულსა შუა მოჩვენებით დაუ

შვე
[Page 104]

შვებენ ერთა ამათგანნი. მოყმეობენ
მეფესა მოსკოვისასა. მასვე არა გარნა
ხარჯსა აძლევენ. აღ დამსმინენი
არიან. ლაშქარსა წარსულად ვიზედაც
მათ წარგზავნიან

1.18. სტრუქტურა და ჩინეთისა ნეთისა:

სამეფო ჩინეთისა. რომელსაცა ხინად
ეწოდება. მრავლის აღმწერლებისაგან
უძლიერესად და მრავალ ეროვნად დაუ-
მდიდრესად ყოველთა ასიისა მხარეთა
ზაყოფად უხსენებიათ. სამძღვრით

თვ
[Page 105]

თვისითა შეეხება. ჩრდილოვეთით და
აღმოსავლეთით ზღვასა ლუვანესა
დიდსა დასავლეთიგანცა მოაწვა.
სამეფო ინდოვეთისა. სამხრეთითცა
მოსამძღურელობს დიდსა ცალიერსა
ბიაზნებსა მუნღარისასა. მის მხრით-
გან არს შემოზღუდვილი. დიდისა და
საკვირველისა გალავნითა ქვითკირისათა
რომელნიცა ათას ხუთას ვერსზედ სწ-
ვდება. და ისი გალავანი. დიდათ
გასაკვირველია ყოველთა ერთათვის ევრ-
ოპიისათა. წაყუანილ არს დიადი მძ-
იმის სისქით მიერ მთისა. და სიგძის

აგა

[Page 106]

აგა. განიყოფებაცა ესე სამეფო. ხუთ განყოფილებად. დიდად. მათგანსა ჰყავს ყოველსავე თვითეულად თავისი მეფე რომელთაცა ერთობით ყოველსა ჰყავთ ერთიხანი. გინა მეფე მყოფი. ქალაქსა შუაჰქენას ანუ კამბელივას. შესავალსა მისსა განიგებენ. ყოფად უმეტეს მრავალთა ხელმწიფეთა. და ძალი მისი. ორასი ათასი ცხენოსანი. სამასი ათასი ქვეითოსანი. შეუძლიათ შებენებად. და რწიმრავლისა მწრისა ამისთვის ყოველისავე რაიცა კაცსა შეუძლიან მისანდობად ამა ერთა ანუ არავის შორის

ბრ

[Page 107]

ბრძოლა არა აქუსთ. და ეძიებენ ყოველთა გარემოს მეზობელთა შორის განსვენებასა ამისთვის რომე მჭედრობათა საქმე. და პატივი მოქალაქობათა. დიდად სარცხვინელად მიაჩნიათ. და იტყვიან. რკაცი თვით თავისი ბუნებით არს შექმნულიო. გინა დაბადებულიო შიშველ. გარნა ყოველისავე საჭურველისაო და ხამს მას ყოველთა შორის მშვიდობით ბრძოლით და ომით მსგავს არიან ნადირთა. და პირუტყუთა უსიტყველთა. ესრეთისა მიზეზის გულისათვის. ერთა ამათ გონიერება თვისი დაუპყრიათ. უმ

ეტ

[Page 108]

ეტეს კელოვნებაზე მრავალ რიგზედ და ამაშიგან ესეთნი. არიან კელოვანნი ვს საქონელსა შუაბრემუმისასა და ჭურჭელსა ქვისასა. უზეშთაესობენ ყოველთა ერთა. ქვეყანასა ზნ. და განიგებენ რწტამბა წიგნთა. და სროლა წამლითა პირველად ამათგან პოვნილარს. აქუსთცა ფდ პატიოსანი რჯ-

ულის დადება. მოქალაქობისა რომლი-
თაცა მსაჯულობენ ყოველსავე მარ-
ლად. გარნა ყოველსავე შიშისა.
და რწართალი სარწმუნოება. და ჭემ-
მარიტისა ღთისა და მაცხოვრისა

გან
[Page 109]

განჯორციელება. უფლის ღთისა და მა-
ცხოვრისა არა აქუსთ. მრავლით გამოწლ-
ითგან განგებულობენ კერპთა ბომონ-
სა. ელენთასა თაყვანისცემენ. არა
გარნა მზესა და მთვარესა. და მრავალ
რიგს კერპებსა. აწ და თვით სა-
ტანისაცა. და არა უყოფენ მას ბო-
როტსა. სიმდიდრე არს გამომავალი
მჯარის ამის. მრავალი აბრეშუმი
და საქონელი აბრეშუმისაგან ქმნ-
ულები. ქამხა. ხავედი თავთა. ძირი-
რევანდისა მსგავსი ქუა ძვირფასი

უმე
[Page 110]

უმეტესცა. ლალი დიდები. და იაგუნდი
ჭურჭელი ჩინურისა. ძირი ინისა. და
მრავალ რიგი მწარე ნივთი ფდი
აქუსთცა ოქრო და ვერცხლი მრავალი
სპილენძი და კალა. ერნი ამისნი გა-
ნკვირვებად არს ყოველს მყოფთათვის
ქვეყანასა ზედა. თუმცა წერასა შწ
თვისსა ანბანსა ანუ არას ასოებს
არა ხმარობენ რომ ყოველი სიტყუა
მით შეაწყონ. და რწქუსთ ყოველსა
შეწყობილებისათვის. ანუ სიტყვის-
ათვის სხვა რიგი ნახაზულობა. ანუ ხა-
რავთირი და მით დიდათ მოსწრაფებითა

მა
[Page 111]

მაღლიდამე და ბლამდის სწერენ. და ეს-
ეთისა მიზეზისათვის დიდათ სასარჯლო-

აბარ. მათგანი რომელნიმე დამორჩილებულ არს. ინდოვეთისა ყაენისათა

ზოგ

[Page 114]

ზოგთა თავისი სხვა მეფეები ჰყავსთ. ხალხნი ესენი არიან საქმეთა ვაჭრობისათა და ხელოვნებათაც შა ფდ ხელოვანნი. აქუსთცა ომი უმეტეს გარემოსთათვისთა შორის ყიზიბაშთა და ბუხარელთა შორის და ერთიერთარს. შორის აქუსთ ბრძოლა დიდი რღთა მიერ მრავალთა გამოცდილს სპილოებს შეაბმენ ხორთუმსა ზა დიდსა ხრლმებსა. და ხმარობენ სარწმუნოებით არიან ზოგნი მაჰმადიანი. და სხვანი ბომონთა მაქებელნი გინა კერპთა თაყუანისმცემელნი. და კუალად ზოგნი არიან. რაზს პირუტ-

ყვს

[Page 115]

ყვს არა სჭამენ. ამისთვის რომე. სწამთ რშუდრის კაცის სული რომელსა პირუტყვსა შა დაიმკვიდრებსო. და რაზსცა მათ შორის ძველი ჩვეულება. ოდეს ქრმისა მკუდრისა. ჯორცსა მისსა დასწვენ. და ცოლსა მისსა თუმცა არა უწდა ყვედრებისა სიტყუათა შა ყოფა. მას ცეცხლსა შა გარდაისხამს თავსა. კეთილ სულნელსა ზეთსა. ახლტება და ერთბამად ქმართა თვისთა შორის და აწვის. აქავე არს ხე საკვირველი. რომელსა ეწოდება ხერა. რომელიცა ოდეს აღიზრდება რტებისა თვისისაგან და

უმგ

[Page 116]

უმგებს მიწისაკენ. ვა თოკსა წერილსა. რომელიცა შეიხებს მიწასა ფესოვან იქნება და კდ ხე იქმნება. და ესრეთ ერთის ხისაგან ტყე დიდი აღიზრდება. მეორეცა ხე ეწოდება. არბრისტითე ანუ

ხე მწუხარე. და ისი აროდეს. დღისით არ აყუავდების. აწ თამით ვიდრე დასავლად-მდე მთისათა დგას ხე ვა მე განჯმელი. ოდეს მზე დავალს. ერთისა საათით აღყუავდების და გამოუთქმელსა კეთილ სულნელებასა გამოუშვებს. ოდეს მზე კუალად აღმოვალს მაშინ ყვავილი ჩამოსცვივდების და პირველვე სახითა მწუხარებ-

ისათა
[Page 117]

ისათა შეიცვლების და ესრეთ სწ წელიწადში. ეს ყოვლის დღისათვის საკვირველი ხე შეიცვლება:

1.20. კუნძულისათვის ინდოვეთისა:

კუნძულებთაგან ინდოვეთისათა არს. უპატოსნესი კუნძული წოდებული ცელამიდ. მაზედა გარნა ერთი დარიჩინი. იზრდება. ამავე კუნძულსა შა მრავალ არს სპილოები გამორჩეულნი და გამოცდილნი. რომელნიცა სიდიდითა. შვენიერებითა და გამოცდილებითა- ომისა

თა
[Page 118]

თა უმეტეს ყოველთა ინდოეთისა სპილოებთაგან გამოდიან ამა კუნძულდამე და საველეთით არს კუნძულები მალდვისა განიგებენ მოხუცებულნი აღმწერლები ამა კუნძულებთათვის. რაღრიცხვება უმეტეს არა თუ თერთმეტი ათასი უფროსი ნაწილი მათი. მოსახლენი და ზოგმი სიმდაბლის გულისათა მიწისათვის ცარიელი არს. ამაკუნძულსა შა იზრდება ხესა ზედა. დიდი ინდოეთისა კაკალი. ესეთის სიმრავლით. რ- მოსახლენი კუნძულისა ამისნი მით კაკლითა იზრდებიან წყლითაცა რომელსა მასშიგან სამ-

წყ
[Page 119]

წყურვალსა თვისსა შთასხმენ. და ხისა-
გან სახლსა თვისთა აღაგებენ. და სვა-
მალდებთა. ფურცლითა მით ხისათა და
ხურვენ. სამყოფელსა თვისსა. გარემოს
მათ კაკალთასა იზრდება მსგავს ხელი-
სათა. მისგან აკეთებენ საბელსა. და
ის კაკლები გააქუსთ ყოველსა ინდო-
ვეთს შნ. და მისის ფასითა სხვას თავის
მოსახმარ იყიდიან:

კუნძული სუმართა განიყოფება.
მრავალ რიგ სამეფოდ. მათგანი ახ-
იმისა არს გამოჩენილი. აქ მრავალ რი-
გი იზრდება პილპილი. და მადანი სპ-

ილე
[Page 120]

ილენძისა მრავალ. და მისგან ჩამოსხმენ.
მოსახლენი მჭრისა ამისნი ზარბაზნებსა
აქ მრავალ არს სპილოები ტყეებში
დიდები. და საომრათ ფდ გამოსადეგნი.
არიანცა კუალად ამას კუნძულსა შინა
ნადირნი წოდებით რინოცეარ. რომელი-
ცა აღზრდილობით მრავლობით სპი-
ლოთა უმცირეს. და რშის შორის შე-
მაბშელობს. და მას დაამარცხებს ამის-
თვის რომე ნადირსა ნირცერსა შინა
მარტო რქასა შნ დიდი აქუს ძალი მი-
ერ ყოვლისავე შხამისა დასაწამლავისა-
თვის კაცისა მისცემია:

კუ
[Page 121]

კუნძული იავა არს მრავლობით. არა
გარნა პილპილითა. ად და მიხაკითაცა
კაკლითა. ჯავზითა. და ყუავილითა.
და სხვათა ფრიადითა კეთილ სულნელითა
განიყოფება აგრევე. მრავალ სამეფო
მათგანი დიდი მეთერანი. და ვრალი ბა-
ნთამისა. არს თავის სარწმუნოებით

რომელნიმე მაჰმადიანნი. სხვანიცა უწ
წმინდურნი და კერპთ მსახურნი. ამას კუ-
ნძულსა შუ უწინარეს წლისა ოთხმო-
ცისა. აღაშენეს გალიტელთა თავისთვის
ციხე ბათვია რომელსა შუ მათ ახლა უზ-
ისტ პრეზიდენტი. გინა ნაიბი გინა

მდ
[Page 122]

მდურავი. და რაოდენი მე კაცნი მოფიქრალნი
და ყოველსა მხარესა ინდოვეთისას წარგზავ-
ნიან. ვაჰართა თისთა. და ესრეთ იქ შე-
ძლებაში და ძალი არიან რომ შეუძლიათ
საომრისა ხვამლდებისა უმეტეს ორმო
ცდა ათისა შეკრებად. და სიმდიდრე მა-
თი ესეთს ძალიანი რომ ყოველსა წელ-
იწადში წარმოგზავნიან თვისსა ჳვამალ-
დსა. გალატის ქვეყანაში. რომელსა
შუ ესეთი დიდი სამკაული არს. რომ ფა-
სითა მიუწვდებიან. ათამდის და თხუ-
თმეტს მილიონამდის. და ამით ერთ-
ითა საშოვრითა გალატის ქვეყანა

ფდ
[Page 123]

ფდ მდიდრდება. და სიმდიდრითა მით
დიდისა ომისა. მეზობელთა შორის თვის-
თა აღძრვად შემძლე არიან:

კუნძული ბანდარისა არის არს არა დიდი
და რ ფდ მრავლობით არს კაკლითა ჯ. –
ვზისათა. და ესე კუნძული ყოველსა
ქვეყანასა აღავსებს ნაყოფითა
ამით. ხე მასზედა ნაყოფი ესე იზრდება-
მრავლით არს მსგავს ხესა მსხლისასა
გარნა უმცირეს. ესე კაკალი იზრდება
მათ ხეთა ზუ მსგავს ვაშლთასა. და
ოდეს ქერქი ზევითი აღეხდების ქვეშე
მისა არს ყუავილი გარემოს ხეჭუჭთა

მას
[Page 124]

მას შიგან ის კაკალი შეუნჯებულ-
არს. სამგზის ერთსა ზაფხულსა შუ
ერთსა ხესა ზნ დამწიფდების. თვესა
აგვისტოსა დეკენბერსა. და უმჯობესად
აპრილსა შუამა კუნძულსა შ-ა აქვს
საკვირველი მფრინველი ვიტყვით სიდიდ-
ით მცირითა რითმე უფროს ყუისას
ფერთა შავი. თავსა ზნ აქუს ძვალი
ვსაბურველი. ფეხი ფდ მალლი. და
მით ვნ ცხენი იცემება. შთანთქამს
რკინას. და დიდსა რკინას ცხელსა ნაკლებ-
ცხალსა და ყინულსა ყოვლითურთ უვნებელად

კუნძული მალდიისანი მდებარე არს ქვე-

მე

[Page 125]

შე ევკვაორიისასა. ანუ განმასწორ-
ებელთასა) თუმცა და მცირედნი არს
და რყოველსა ქვეყანასა ზნ სახელოვ-
ან არს ფდ ამისთვის რშუნ შეკრებენ
მიხაკსა რიცხვით. ისინი არს ხუთი მა-
თაცა. სახელები არს ესე. თურნათა.
თიღორია. მათერ. მახპნ. და ბახიან-
ხე მას ზედა ესე ნაყოფ იზრდების
მსგავს არს ხეთა ზეთისხილთასა.
ყუავილი მისი ესრეთ არს კეთილ სულ-
ნელი. რომ ყოველსა კეთილ სულნელებასა
ქვეყანასა ზედა უზემთაესობს:

ამა კუნძულებსა შუ არაფერი პური

არცა

[Page 126]

არცა ბრინჯი არა არს დამოსახლენი
მჭრისა ამისნი იზრდებიან. და აკეთებ-
ენ ძირთაგან რომლისამე ხეთასა. და გარე-
ული თხა მუნ მრავალ არს ფდ

აქა იმყოფება გარნა საკვირველი მფრ-
ინველი ღამაიყნი რომელსაცა და სამოთხ-
ისად უწოდებენ. გინა. იტყვიან.

და ფრინავს ჰაერსა შუ. აროდესცა და-
იძინებს:

[Page 127]

1.21. ზიქუქუ

ქვეყნადის მესამედის ნაწილისა: - -
აფრიკისათვის:

და ესრეთ აღვასრულე აღწერა მეორ-
ისა ნაწილის ქვეყანისათვის ვიწყებ აღ-
წერასა ქმნად მესამეთა ნაწილთა. აფ-
რიკისათა:

ესე ნაწილი აფრიკა ძეს სამკრეთი-
საკენ გარემემორტყმულარს. ყოველთა
მკარეტაგან ზღვებითა ლუვიანესითა.
და თეთრითა და შავითა გარნა ეგვიპტეს შუ
აზიითურთ გზითა მიწისათა არს მო-
ბმული მიწები და მკარები მყოფნი

ნა

[Page 128]

ნაწილსა ამას შინა ესენი არს. ვარ
ვარია. ეგვიპტე. ბილედუნ ღერიდ.
ხარადუნი. ეთიოპია. აბესა. აბეს-
ალომელნი. მონომთათა:

კუნძულნი არს ნაწილსა იმას შუ
კანარისა. სუმათრა და სხვებიცა:

ამა ნაწილსა გამოაქუს ევროპას
შუ ოქრო. სპილოს კბილი. შაქარი
სანელელებელი ზეთისხილი ხურმა
ღვინო. კენარისა“

1.22. ჭქუქუ

ის ვარვარ

ისათა რღ არს მისრეფ:

მჟ

[Page 129]

მჯარე ვარვარისა არს ნაპირთა თეთ-
რთა ზღუათასა. და შეეხება ვიდრე
მთათამდის. ათლანდისათა:

განიყოფება ოთხ სამეფოდ. მრ-
აკო. ფეზტუნის. და თელეზინ. უძლ-
იერესი მათ შორის ფეზისი ეწოდე-
ბა აღმოსავლეთთაგან ქალაქსა.
მათსა ფესა. სარწმუნოებით არ-
იან მაჰმადიანნი. და ქალაქი მაფ
ფუდ დიდარს.] განიგებენ მეჩეთთა მას
შუხუთასსა. და ერთი მათგანი ეს-
რეთ არს ვრცელ. რიცდაათი დი-
დი კარი აქუს:

(9)

[Page 130]

მოსახლენი მჯრისა ამისნი ყვითელი შემწვ-
არნი და შავნი:

მსგავს და სამეფოცა მრავლოსი არს დიდ
და ენასაცა ხმარობენ ერთსა ფეზელთა შორის
და მოსახლენი არიან სარწმუნოებით ერთ-
ნი ხშირად აქუსთ ომი მეზობელთა თვის-
თა შორის. სამეფოთა ფეზთა შორის. და
შემძლებელ არიან ძალსა მინდორთა
ზუ გამოყვანად. უმეტეს ორმოცდა ათის
ათასის კაცისას:

ნაპირთა თეთრთა ზღვისათა. მჯარესა
ამას შუა ავაზაკებთა ქალაქნი თუნის ან-
ჯორი. და სხვათა. მას შიგან ცხოვრობენ

ურუ

[Page 131]

ურუმნი. და უმეტეს რრავალ რიგნი ერ-
ნი ქრისტიანეთანი. უნებლიეთ მიღებულ-
ნი კაცნი. რომელნიცა ცდუნებითა და
სატანჯველითა. ზოგნიცა. სიმდიდრისა
და პატივისა სოფლისა ამისთვის ცდუნებუ-
ლა მიიღებენ. სარწმუნოებს მაჰმად-
ისასა დაიცვეთენ და მუნ იქორწინებ-
ენ. და ზღუათა შუა ავაზაკობათათვის

გამოვლენ და შეუძლიანთ გარნა ერთა
ანჯირელებთა უმეტეს ოცდა ათი ანუ
ორმოცისა ხვამალდისა გამოყუნა დადი-
დსა ყოველთა ერთა ქრისტიანეთასა.
აოხრებასა და წარტყვენასა კაცთასა უყო-

ფენ
[Page 132]

ფენ. ქვეშე ძლევასა იმყოფებიან ხვა-
ნთქართა ურუმისატა. და მისგან წლითუ-
რთ მიიღებენ. მურავს (რომელიცა თუ-
მცა შემოიწყებს არა მართლიად მსაჯ-
ულობს) მალიად მოჰკულენ. მაგრამ
ქვანთქარი მათ ვერს ბოროტს უყოფს
ამისთვის რომე ზღვასა შუთვით ისინიც
ძლიერნი არიან:

1.23. ოსტატისა **სამეფოთათვის**

ეგვიპტისა სამეფო არს ფუდ ამველი და მდიდარი მც-
არე და სახელოვან არს დიდათ ყოველსა

ქვე
[Page 133]

ქვეყანასა გამოიზრდებაცა სახელოვანითა
წყლითა. ნილოსითა რომელიცა ზაფხულით
ყოველსა მინდორსა მორწყავს. და პურსა
მისცემს აღზრდასა. და ოდეს ესე გარდ-
ამოვარდა რუსამე წელსა მწირექნებათ
მაშინ მათ პყრიც დიდათ მწირათ
ექნებათ. ამისთვის რწვიმა აქ არასოდეს
არ იქმნება.

ერნი ამა ეგვიპტისანი ჟამით ძველთაგ-
ან დიდად იყუნენ მიდრეკილ. ვარსკულავ
მრიცხველობად და აქიმობად. ან უმეტ
ეს ყოველთა ერთა კერპთ თაყვანისმც-
ემელნი იყუნენ. დიდად დიდს ძალსა

შუ
[Page 134]

შნ ძველთაგან წელსა მეფენი ეგვიპტი-
სანი ითქოდენ. და მრავალსა მარცხსა
კაცთა ღმრისათა ისრაელსა უყოფდენ
აწცა იმყოფებიან ქვეშე ძლევასა ურუ-
მთასა. ამა მხრითგან ხვანთქარი წლი-
თურთ შემოკრეფს დიდსა ხაზინასა.
განიგებენ უფროს ორის მილიონისას
ოქროსას. მუნ იმყოფება სახელოვანი
სვეტნი. რომელსა უმოსწრაფედ განი-
გებენ გამოსავალთა. მოსესათა აგებ-
ულ ყოფილ იყოს და ვერ შემძლებ-
ელ არს მიწევნად ჭკუათაგან კაცთა-

სა

[Page 135]

სა. ვითარცა გარჯითა და ძალითა ესე-
თი დიდები მთები. ჳელთა კაცთაგან
აგებულა და შემძლე არიან დიდად საკვირ-
ველებად. ყოველსა ქვეყანასა ზნმისა-
ჩნეველად:

1.24. ႠႠႠႠႠႠႠႠ

Ⴀთიოპია გინა სამეფო აბესალომ-
ისა განავრცობს სამძლუარსა თვისსა
ჩრდილოვეთისაკენ ვიდრე ლივამდის
და ეგვიპტემდის. დასავლეთიდაძე წყ-
ლამდის . თიღრისათა დასამეფომდის
კონლოისადმდე. სამჯრეთით მთები რო-
მელსა მმთოვარისად ეწოდება. აღმ

სავ

[Page 136]

სავლეთით სამეფომდის მალადოქსამდ-
ისათა. და მელილამდის და შავ ზღუამდის
ესე სამეფო არს დიდი. და თუმცა დიდის
სიცხის გულისათვის მუნ ჰური არ მოვა-
ლს. არც იფქლი. ად მრავალი მჯარე
არს მუნ ჩვენდა. არა უწყებულ რათა
მიწასა ნაყოფი მიწისა გამოაქუს სა
ზრდოდ კაცთათვის. მოსახლენი მჯრ-
ისა და მჯარეთა მისრეთისათა თეთრისა

ზღვისა ნაპირსა ზედა მოსახლისათა.
ყოველნი მოსახლენი აფრიკისანი შავნი

მრა

[Page 137]

მრავალნი ცდილობენ შეტყობასა. რა-
სათვის მათ მიდგამობს სიშავე ესეთი.
და მის მიერ მიუგებენ მრავალ რიგნი.
ძველისა აღმწერლებისაგან. უწყიან.
რ-

მამისა ნოესათვის. ოდეს წარლუნას
უკან მიიციულაობდა. აკურთხნა ძენი
თეისნი. სემ და იაფეთ. და მისცა სემს
მემკვიდრობა ასისა. იაფეთსაცა მისცა
ევროპა. ქამს. და ძეთა მისთა აფრიკა.
მაშინ დადვა წყევა მესამესა ძესა
ზნ ქამისათა. ამისთვის განკიცხა შიშლ-
ოება მამისა თვისისა. და იქმნა მემკვი-
დრენი მისინი მოსახლენი ქვეყანისა

ამის

[Page 138]

ამის აფრიკისანი და ამისთვის წყებისა.
ვიდრე აქამომდე. ძენი მისნი ყოველნი-
ვე შავნი და სხუათა ერთა შორის გამოც-
ვლილნი: -

სხვანიცა აღსწერენ ვაჟე აერისა ცხელი-
საგან არიან ესეთნი შავნი. და რიშობ-
ებიან ყოველნივე შემწვარნი. ყვეითე-
ლნი. და მცირით გამო თვით ბუნება
მისდა მიმართ შემწეობს. ოდისცა
იწყებენ აღზრდასა სიშავესა ესეთსა
შინა შევლენ.

სამეფოსა ამას აბესალომისსა მოსახლ-
ენი არიან ქრისტიანენი. აგრევე წინა-

ცა

[Page 139]

ცა დაიცვეთენ. უვისთ თვისთვინ მეფე.
მასვე ნელუს ანუ კეისარს უწოდებენ

სწერენ თვისსა შესხმასა შუაყოფად.
მეთა დავითისათა. ამისთვის რამეთუ
დედოფალი სამსკისა ოდეს წარმოიქცა
სოლომონისაგან. შვა მისგან ძე. მის-
განცა ესე მეფენი უწყიან თვისსა ძე არ-
ჩამომავლობასა:

ძალი აქუს დიდი და თვისსა მკედრობას
გამოიყუანს მინდორთა ზნ უმეტეს ხუთ-
ასი ათასსა. კაცსა და მასთან ხუთას
სპილოებს. მეომარს:

სულიერნიცა ჰყავთ მათ პატრაქი.

მონა
[Page 140]

მონასტერნი მრავალნი. მამაკაცისანი და დე
და კაცისანი. ხუცესნი მათნი არიან ბე-
რძულეზრივ წესითა შეუღველნი. და-
იზრდებიან. სარჯლითა ხელთა თვისთაგ-
ან. მარხვა თვისი ფუ მტკიცეთ უპყრიათ
ერთბამად ორივე რჯული ძველი და ახალი
ენა და წიგნი აქუსთ სხვარიგი. და სხვათა
ერთა შორის განყოფილი არიან. ბერძე-
ნნი უწოდებენ ამათ კოპტად:

შესავალსა ამა მეფისასა განიგდებენ
ფუ დიდსა. სიმრავლეთათვის მუნ ოქრო-
თა. და თვალთა ძვირ ფასთა. ევროპისა
მწარეთაგან მუნ მცირედ იმყოფების

კაცი
[Page 141]

კაცი ამისთვის ფუ შორს არს. და ბიაზნ-
ები ძნელად გასავლელი ყოველსავე
ბრძავს:

მწარესა ბილედურდერინდსა სახლითვისი
აქუს ხეთა სიმრავლისაგან მუნ მოზარ-
დულთა ხურმათასა. დამოსახლენი მხარ-
ისა ამისნი მით ნაყოფთა იზრდებიან
და უზომოებისა ცხელისა ჰაერისა იქიურ-
ისათვის:

მოსახლენი. კაცნი გულ დაღვრემი-
ლნი. შეერთება და ვაჭრობა აქუსთ სხ-
ვათა ერთა შორის. გარნა მიჰყიდიან
მათ ხურმასა. და ქუასა მარმარილოსათა

რომ
[Page 142]

რომელიცა მუნ ფჳ მრავალ არს:

1.25. ႠႠႠႠႠ ႠႠႠ

ყნისა

მეოთხედის ნაწილისა ამერიკისათვის:

აქამომდე აღვსწერე. სამთა ნაწილთ
თვის. ევროპისათვის. ასიისათვის. და აფ-
რიკისათვის. აწცა ვიწყებ აღწერად
მეოთხეთა ნაწილთათვის. ამერიკისათ
რომელსაცა ახალ ქვეყანად უწოდებთ
ამისთვის წელსა არა დიდხანსა შႠ იპოვა
ესე ნაწილი ამერიკა სხვათა სამთა ნაწ-

ილთა
[Page 143]

ილთა. ზღვითა ლუკიანესითა განეყო
და გამოუცდელობათა განცდა მენაობათა-
სა ძველთაგანვე უცოდინრობისათვის
ერთაგან. ჩვენთა მჯარეთგან მყოფთა
სა. ვიდრე წელთა შვიდ ათასამდის. ოდე-
სცა უფალმან ღწ კეთილი ინება მჯარ-
ეთა ერთა ევროპისათვის გამოცხადებად
და რშოვიდა ვინმე კოლუმბუსი მოსახლე
იტალიისა მჯრისაგან. ლიბანის მეფ-
ისა ფერდინანდთან. და გამოსთხოვა
რაოდენი მე ხვამალდები და მით.
ფჳ მრავლის სარჯლით ათორმეტისა.
კვირისა რონინებითა იპოა. ასე მდიდრად

მდ
[Page 144]

მდიდარს არს მჯარე კუნძული პირველად
იპოა. და მას ღიშპანიოლილოდ უწ-
ოდა არამედ ესე [?] შესმენელ

იქმნა და შებრვილებული მეფესა ღი
შპანისასა. მიგუარეს კუალად. რომ-
ელიმე ამერიკუს წარგზავნეს. რომელი-
ცა თვით მხარე ამერიკა იპოვა. და
თვისითა სახელითა ამერიკად უწოდა

განიყოფება ესე ნაწილი ორს მხა-
რეთ. ერთი ჩრდილოვითით მეორეცა
სამკრეთით ჩრდილოვითისად ითქმ-
ის ღიპანია ახალი ფლორიდა ფირდ-
ინია ახალი გალილია. ინგ-

ლიზი
[Page 145]

ლიზი. ნედერლანდია. კანდა. თერრა. ახ-
ალი. ანუ ქვეყანა ახალი. სამხრეთისა
ბრაზილია. პარაღანია. და სხვები-
ცა. და აღსაწერად გუაქუს ესე მხ-
არები. გამოჩენილები:

1.26. იწყსჩნსჩ ახლისათვის

ღიშპანისა ახალსა უპყრია. თვის-
თვის მრავალნი მჯარები და ერნი მა-
თგანი ყოველნი თვითეულისა ენითა
ლაპარაკობენ. ტახტი მხარისა ამის
არს მექსიკო და მეპირველე ყოველთა
(10)

ად
[Page 146]

ადგილთა ამერიკისათა. პირველ მოსულადმდე
ღიშპანელებისათა იყო ამა ქალაქსა შნსამ-
ეოცდა ათი ათასი მოსახლე. ად ისინი შე-
მუსცრილებისა სატანჯველითა მრავალნი.
აღობრდნენ. და აწცა ის ქალაქი. ფდ პატი-
ოსან არს ად არა ესრეთ ვა პირველ იყო:

აქა ცხოვრებს მეპირველე ვლევოდა.
გინა მოურავი გინა მამასახლისი. გინა
მელიქი. რომელიცა მართავს ყოველსა
მოწესებულსა. მჯარებსა ამერიკისასა.

სულიერიცა მათნი არს მეპირველე არქი-
ეპისკოპოსი:

ამა მწარესა შა დაიბადება ოქრო ვერცხლი

მარ

[Page 147]

მარგალიტი. ბალახამ კოჩენილა. ძირი
მეხოაკან. ხე სასათდრი გოგირდი დასხ-
ვებიცა. მოსახლენი მხარისა ამისნი წინ-
ასწარ ამისა იყვნენ. და ახლაცა მრავალნი
არიან კერპთ თაყვანისმცემელნი. აწცა
მრავალნი მოიქცენ. და სწამსთ ქეს მიერ:

1.27. ჭყეჯიქცექუს

ფლორიდესათა:

ფლორიდა არს მხარე პატიოსანი და ჰაე-
რით შეზავებული. და ყოვლითავე თუმცა
და მხარეებითა. და რა პატიოსნითა ნაყო-
ფითა აღსავსე არს ეგრეთვდ და ნადირნი

ცა

[Page 148]

ც ყოველივე მრავალი. ფდ დათუნი მგელ-
ნი. ლეოპადრნი. ფოცხვერნი. ბაზრნი
და წყალთა შა მათთასა მრავალნი გვე-
ლნი და კორკოდილონი და სხვა ქვეწარ-
მავალნი. სამაგელნი რომელთაცა შორის
მოსახლეთა მის მწრისათა. დაუცხრომ-
ელად. აქუსთ ბრძოლა. და მოჰკულებენ
და შეშქამენ: ერნი მწრისა ამისნი კაც-
ნი არიან. გულ ჩალურემილ-
ნი დაიარებიან შიშველნი. და ყოველი კე
ფრთილი ჩვეულება განიზრდილობა
სამოქალაქო არა აქუსთრა. ერთიერ-
თას შორის ბრძოლა დაუცხრომელი

აქუ

[Page 149]

აქუსთ. და ოდეს შეიპყრობენ მტერსა
თვისსა ცოცხალსა აჭმევენ მას. და

განაძლებენ. და თუმცა აღდგომა-
სა სულთა კაცთასა აღიარებენ.
და რთაყუანისცემენ კერპთა და-
შესაყრელად მისრულთა შორის
ფაქ არიან უგბილნი. და დაუდგინ
-ებელნი

1.28. ჭყუაქუაქუა

პერუანისათა:

პერუანისა მჭარე არს. უმდიდრესი
ყოველთა ზნსხვათა. პლი ქალაქი
არს ლშა. და მრავალი ქალაქები

აქუს

[Page 150]

პატიოსანი და ფაქ ესე მჭარი მრავალ
ეროვან. და ესე არს სახელოვანი მჭარი
იმისგან ესეოდენ სიმდიდრე. ყოვ-
ლის წლისათვის მეფესა ღიშპანისა
სა. შემოსდის. მუნვე იზადება. მრ-
ავალი ოქრო ვერცხლი ესეთის სი-
მრავლით. რაც. ოდენ შეიძლებ-
ის. თქმად. რესე მჭარე აღმუწყ-
ველსა საუნჯესა იპყრობს თვისთ
და ყოვლის წლისათვის გამოდის აქამომდე
ოცდა ათი და ორმოცი და უმეტესი
ეფიმიყოვისა მილიონი. რაქ არს ასლანი

მჭ

[Page 151]

1.29. ჭყუაქუაქუა

ვის:

ხილისათა:

ხილისა მჭარე არს. სამჭრეთით მი-
წოლოვილი ამა მჭარესა შაჯერეთ-
ცა მოსახლეთ. ღიშპანელებთა შრის
ბრძოლა აქუსთ და მოყმელობასა შა-
თსა ქვეშე ყოფნა არ უნდათ. და
კაცნი არიან ზრდილობით დიდნი
და ოდეს იხილვენ ცეცხლისა სა-

ჭურველსა კვამლსა ზაშესცვიან.
ლიმანიკელებსა დაუმარცხებელ. ამი-
სთვის აქადამე მცირემოსავალი შემ

უკ
[Page 152]

უკრება. მეფესა ღიშპანისასა.

1.30. **ჟეჯიქიქი** ვის ბრაზილისათა

შხარე ბრაზილისა დღეს. ქვეშე პყრობ- ელობასა მეფესა პორთუთაღიისასა.
გარდამოაწვა აღმოსავლეთით ზღუა- სა დიდსა ლუვიანესასა მიერ ჰაე- რი აქ ფდ
მრთელ და შეზავებულ ამ- ისათვის გამოაქუს მიწასა მრავალი პატიოსანი ნაყოფი.
მათგან გვებ- ადება უფროსი ერთი ჩვინ აქ შაქარი.

და ის
[Page 153]

და ის შაქარი გამოაქუსთ ყოველსა საბ-
ატონოში. და მწრებში ევროპიისამი
დაიბადება ესე ჩალაშიდ. მას მოჰკვე-
თენ. და მსუკან წისქვილსა შიგან
გამოსწურვენ მისგან წვენს. რომელს-
აც დიდროვანს ქვაბებში ადუღებენ
და მისგან შაქარი დაჯდება:

მოსახლენი მწრისა ამისანი ფდ ბორ-
ოტნი და შევიწროვებულნი სისხლის
მსმელნი კაცნი არიან. არიციან
ყოველივე სარწმუნოება და მოქალაქო-
ბა. და იარებიან კაცნი და ქალნი
შიშველნი. უფროსნი ერთნი ნაწილი

სულ
[Page 154]

სულ კაცის მჭამელნი არიან შიმკობენ
თავის თავს. ბუმბულითა სხვადასხ-
ვა ფერთა. სხვადასხვა რიგის თუთ-
ისაგან და სხვისაგან და ნებთვითა და ყუ-
რითა და ბაგითა საკურები ქუათაგან
დააქუსთ. ჯორცითა ისინი არიან
ყვითელნი და მასთან მრავლის რიგის

საღებავით შეიჭრელებენ თავის თავს ფდ
ჩვენ უცხოთათვის საჩვენებლად“
ბრძოლა მათ შორის სამარადისოდ და
უცხორომელი. იარაღი მათი დიდი
და მძიმე ჯოხი მშვილდი ისარი შუ-
ბი და შურდულ მას შიგან შთადე-

შენ
[Page 155]

ბენ ქუასა. და ფდ ხელოვნებით და სი-
შორით შეუძლიათ მით კაცისა მოკულა
და რომელსაც თავის მტრისაგან მოჰკულ-
ენ მას და შემჭამენ. და ზოგნიცა ამათ-
განნი. ყოვლის დღის მუსაბოძის.
გულისათვის ქრისტიანეთა შორის მოსაწო-
ნებით გამოცხადდებიან მშვიდ ყოფად
ამა მჭარეთაგან გამოდის შაქარი. ბოსე-
მის ხე. ბანბა. მასტიკა. კასია.
დასხვაცა:

[Page 156]

1.31. ო

ნღწერა მეხუთისა

ნაწილისა ქვეყ

ანისათვის

და ესრეთ მეოთხე ნაწილი ქვეყნისა
აღვსწერე მცირესა გარნა მოგახსენებთ
რომელთამე ნაწილთათვის. რომელსამე
წელსა არა დიდ ხანსა შინა უქინარ-
ეს წელთა ორმეოცთასა მენაობითა
ხვამლდთასა იპოა. და მეხუთე ნაწი-
ლად ეწოდა ესე არს სამხრეთისა:

აღ ამისთვის მცირედიმე ნაწილი
ნაპირებისა მის მჭრებთასა გამოიცადა

და
[Page 157]

და რაცა ოშორეს მის ქვეყანისასა ჩვენ-
ნი ქრისტიანენი ყოფილად არა უწყე-

ბისათვის ენათასა მათთა. გინა სიშორისათვის ფრიადისათა შიშისათვის წარწყმედისა თვისისათა. ვერვინ ვერ იკადრა მის მკრებისა მყოფებთაგანმან განცდა. და ამა მიზეზისათვის. ნაწილისა ამის მეხუთისა მკრებთათვის და ერთათვის უწყებით აღწერას ვერ შემძლებელ ვართ. და დაუტევებთ მომავალთა ნათესავთათვის მათთვისცა უფალმან ღწ კეთილი ინებოს თვისსა ჟამსა შწ ესრეთ ვწ და ამერიკუს ამცნო

მათ

[Page 158]

მათდა გამოჩინებად:

აწცა კმა ვიქმნებით აღწერთა ამით მოკლითა რომელიცა ყოველთა გამოჩენილთა ადგილებთათვის ქვეყანისათა მალლად ამისა მოკლედ მიმიხსენებია. და ყოველსავე მკითხველსა ვლოცავ რათა ესე ჩემი ნამუშავები სასჯელი წარიკითხოთ კეთილ საყუარლად მიიღოთ. თუმცა ენებისთვითვითეულთა საბატონოსათვის და მჭარეთათვის უწყებ. წარიკითხოს დიდროვანი ქარტები. გინა კოხმოლრაფია. რწ არს წიგნი წერილი სწ ქვეყანისა

სად

[Page 159]

სადაცა ფწ განვირცელებით ყოველთა ნაწილთათვის და ყოველთა ქალაქთათვის აღწერა დადებულ არს:

ესე მოკლეთ აღწერა გვიქმნია. გარნა შემწეობათ. ესეთებისათვის რომელნიცა მომდომნე არიან გაგებად განსაზღვრებისათვის ქვეყანისა. სიმრგულისათვის და ნაწილებისა და საბატონოებისა მას შიგან მპყრობელ მქნელებთათვის აწ ესოდენი დრო. გინა მოცალეობა სარჯელთა თვისთა წოდებულთა.

ხარისხთაგან წარსაკითხავად დიდროანი
წიგნები არა აქუსთ ოდესცა ესე თუმ

ცა
[Page 160]

ცა და მცირე აქუსთ წასაკითხავად არს
შემაგნებელ. შეიძლება ცოტა.
და სხვებისაც. გამოცდილებისა მიღ-
ება. და ყოველთა შორის. მოსრულ-
თა მიერ. გამოცდილებით ყოველთა
მჯარეთათვის სიტყუა მიგებისათვის
ქნებად:

დასრულდა წიგნი ესე ლეოლრაფია ანუ მო
კლედ ქვეყნის სიმრგულისათვის აღწერა
პირველ ლათნთა ენისაგან რუსულად
თარგმნილი. ხ რუსულისაგან ქართულად:
ხელითა: ზ ე შ: 177 ჩ:

რომელნი ქერაბინთა

[Home](#)

Date: 17 July 2019